

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Kateřina Vojtájová

Specifika ochrany spotřebitele v oblasti energetiky

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): červen 2017

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Brno, 15. června 2017

.....

Kateřina Vojtajová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce, panu doc. JUDr. PhDr. Davidovi Elischerovi, Ph.D. za ochotu vést mou diplomovou práci, trpělivý přístup a za cenné rady, které mi při psaní práce poskytoval.

Dále bych také chtěla poděkovat své rodině a partnerovi, kteří mne podporovali nejen při psaní této diplomové práce, ale i v průběhu celého mého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Ochrana spotřebitele	4
2 Energetika	5
3 Vymezení subjektů	6
3.1 Spotřebitel	7
3.2 Zákazník.....	9
3.3 Držitel licence	11
3.4 Dodavatel tepelné energie, elektřiny a plynu.....	12
3.5 Dílčí shrnutí.....	13
4 Práva a povinnosti zákazníků a držitelů licencí.....	14
4.1 Obecná práva a povinnosti zákazníka podle energetického zákona	15
4.1.1 Právo zákazníka na připojení k energetické soustavě	15
4.1.2 Ostatní práva zákazníků	17
4.1.3 Povinnosti zákazníků.....	19
4.2 Některá opatření na ochranu zákazníka	19
4.2.1 Odstoupení od smlouvy.....	21
4.2.2 Výpověď smlouvy	24
4.2.3 Odstoupení od smlouvy při zvýšení ceny nebo při změně jiných smluvních podmínek	26
4.2.4 Dílčí shrnutí.....	31
4.3 Povinnosti držitelů licencí ve vztahu ke spotřebitelům.....	33
4.3.1 Informační povinnost	33
4.3.2 Způsob placení a placení záloh	34
4.3.3 Základní povinnosti držitelů licencí podle ustanovení § 11 energetického zákona	35

4.3.4	Povinnosti při změně dodavatele elektřiny nebo plynu.....	37
4.3.5	Institut pokračování ve výkonu licencované činnosti, institut povinnosti nad rámec licence a institut dodavatele poslední instance	38
4.3.6	Dílčí shrnutí.....	40
5	Energetický regulační úřad	41
5.1	Pravomoci ERÚ	42
5.2	Oddělení ochrany spotřebitele a odbor právní ochrany spotřebitele.....	43
5.3	Etický kodex obchodníka s elektřinou a plynem	44
5.4	Dílčí shrnutí.....	45
6	Vybrané problémy v oblasti energetiky	46
6.1	Vyúčtování energií	46
6.2	Změna dodavatele elektřiny a plynu	48
6.2.1	Proces změny dodavatele plynu	51
6.2.2	Proces změny dodavatele elektřiny	52
6.3	Neoprávněný odběr	53
6.3.1	Skutkové podstaty neoprávněného odběru.....	54
6.3.2	Odpovědnost za neoprávněný odběr	57
6.3.3	Náhrada škody.....	59
6.3.4	Omezení nebo přerušení dodávek	62
6.4	Nekalé obchodní praktiky	63
6.4.1	Generální klauzule a test nekalosti.....	64
6.4.2	Nekalé obchodní praktiky v oblasti trhu s energiemi.....	65
6.5	Dílčí shrnutí.....	67
	Závěr.....	70
	Seznam zkratk	73

Seznam zdrojů	75
Přílohy	82
Abstrakt	83
Abstract.....	84
Klíčová slova	86
Keywords	86

Úvod

Elektrina, plyn a teplo jsou již v dnešní době jednou z nepostradatelných součástí lidského života. Odvětví energetiky je však do značné míry specifickou a stále se rozvíjející oblastí, a proto vyžaduje (podobně jako oblast telekomunikací) speciální úpravu ochrany spotřebitele. Vzhledem k tomu, že se spotřebitel ve vztahu k dalším účastníkům trhu s energetickými komoditami nachází v pozici slabší smluvní strany, je třeba nastavit určité zvláštní ochranné mantinely k vyrovnání jeho postavení.

V poslední době lze vyzorovat tendence směřující k posilování ochrany spotřebitele v oblasti energetiky, související především se sílícím vlivem práva EU. Snahu o zvyšování ochrany spotřebitele lze v každém případě považovat za žádoucí a chvályhodnou, nutnost sjednocení úpravy s právem EU však přináší i negativní důsledky, jimiž jsou především neustálé změny právní úpravy týkající se energetického trhu. Neustálé novelizace energetického zákona tak jsou pro spotřebitele jednou z nevýhod, prohlubujících nerovnost jeho postavení. I přesto, že se jedná o téma aktuální, se kterým spotřebitelé přicházejí neustále do styku, lze se bohužel domnívat, že širší povědomí o právní úpravě v oblasti energetiky stále chybí, což bylo také jedním z důvodů výběru tohoto tématu diplomové práce.

Cílem této diplomové práce je rozebrat dle názoru autorky nejdůležitější práva spotřebitelů a k nim odpovídající povinnosti držitelů licencí a problémy pro spotřebitele vznikající v oblasti trhu s energiemi. Cílem práce tak není podat vyčerpávající výčet všech práv a povinností, kterými spotřebitel na energetickém trhu disponuje, což by vzhledem k rozsahu práce ani nebylo možné. Práce si kromě podrobné analýzy právní úpravy a s ní související judikatury, klade za cíl nastínit možné výkladové problémy právní úpravy a za účelem jejich odstranění navrhnout případné změny *de lege ferenda*. Kromě metody deskripce a analýzy, tato práce využívá i metody komparace v částech, kde srovnává předchozí právní úpravu či závěry judikatury vůči právní úpravě současné.

Práce je členěna do šesti kapitol. První a druhá kapitola pouze stručně uvádí, co se rozumí pojmem ochrany spotřebitele a oblastí energetiky. Třetí kapitola si klade za cíl definovat základní subjekty vystupující na trhu s energiemi se zaměřením na postavu

zákazníka – spotřebitele a dodavatele energií. Úkolem čtvrté kapitoly je vymezení specifických práv a povinností zákazníků a držitelů licencí, vyplývající pro ně z účasti na energetickém trhu. Kromě práva na připojení k energetické soustavě je hlavní pozornost zaměřena na tzv. Některá opatření na ochranu zákazníka upravená v ustanovení § 11a energetického zákona, která vedle informační povinnosti držitelů licencí zahrnují právo zákazníka na odstoupení od smlouvy, právo na výpověď a právo na odstoupení od smlouvy při zvýšení ceny nebo při změně jiných smluvních podmínek. Pátá kapitola je věnována činnosti Energetického regulačního úřadu jakožto hlavního dozorového orgánu v oblasti energetiky, jehož úkolem je především hájit zájmy zákazníků a řešit spory vznikající mezi nimi a držiteli licence. Poslední šestá kapitola se zabývá vybranými problémy v oblasti trhu s energetikou, se kterými se v současné době může každý spotřebitel setkat. Tato část práce je nejdříve krátce zaměřena na podobu vyúčtování energií a jeho reklamaci. Dále je zde rozebrán stále modernější a využívanější proces změny dodavatele energií a s ním spojené základní právo spotřebitele na svobodnou a bezplatnou volbu a změnu dodavatele elektřiny nebo plynu. Blíže zde bude pojednáno také o protiprávním jednání spočívajícím v neoprávněném odběru energie, se kterým zákon spojuje patřičné negativní důsledky. Zjišťování vzniku neoprávněného odběru a výše náhrady škody je složitou otázkou, která je předmětem rozsáhlé judikatury, která zde bude taktéž podrobně rozebrána. V neposlední řadě se kapitola věnuje problematice nekalých obchodních praktik, které jsou v oblasti energetiky bohužel poměrně často využívanou praxí.

Celkově se tato práce snaží především o rozbor soukromoprávní ochrany spotřebitele. Vzhledem k tomu, že energetický zákon obsahuje jak normy soukromoprávní povahy, tak normy veřejnoprávní, nelze vždy soukromoprávní ochranu spotřebitele realizovat bez prolínání veřejnoprávních prostředků.

Literatura týkající se problematiky ochrany spotřebitele v oblasti energetiky prozatím není příliš rozsáhlá, i přesto se tato práce snaží o využití veškerých možných zdrojů zabývajících se touto problematikou, které jsou poznamenány na konci této práce. Velkou měrou bylo kromě právních předpisů a judikatury čerpáno především z nově vydaného Komentáře k energetickému zákonu.¹ K vyhledávání zmíněné české

¹ EICHLEROVÁ, Kateřina a kol. *Energetický zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016.

judikatury bylo využíváno oficiálních webových databází soudů a právního systému Beck - online, co se týče evropských právních předpisů a judikatury pak webového serveru eur-lex.europa.eu. Právní předpisy jsou pak citovány ve znění účinném k datu vypracování této práce.

1 Ochrana spotřebitele

Ochrana spotřebitele patří k jedné ze zásadních otázek soukromého práva, která poskytuje spotřebiteli, který je považován za slabší smluvní stranu², zvláštní ochranu jeho práv.³

Mezi normami spotřebitelského práva převažují především normy kogentní, jejichž cílem je zajištění rovnováhy mezi smluvními stranami a nastolení spravedlivého uspořádání jejich práv a povinností. Faktická nerovnováha vychází ze samotného postavení smluvních stran. Podnikatel jakožto profesionál je v postavení zkušenějšího, informovanějšího a lépe znalého práva, proto je třeba spotřebiteli, který nemá stejné možnosti a prostředky, poskytnout zvláštní ochranu.⁴

Právní úprava ochrany spotřebitele v dnešním pojetí se začala vyvíjet v 60. letech minulého století a byla ovlivněna především komunitárním právem. Jedním z hlavních politických cílů EU je zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitelů⁵, která je regulována především prostřednictvím směrnic, jež byly až do nedávna postaveny na principu minimální harmonizace. Směrnice o právech spotřebitelů z roku 2011 však upouští od tohoto principu a místo něj zavádí princip plné harmonizace. Princip plné harmonizace za účelem zachování jednotného standardu ochrany spotřebitele ve všech zemích EU členským státům neumožňuje odchýlit se nejen v neprospěch spotřebitele (jako v případě minimální harmonizace), ale až na výjimky nejsou členské státy oprávněny poskytnout svým spotřebitelům ani vyšší úroveň ochrany.⁶

² Pojem slabší smluvní strany použitý např. v ustanoveních § 433 a § 1798 an. občanského zákoníku však není v našem právním řádu obecně definován. Blíže k typickým znakům slabší smluvní strany viz ZOULÍK, František. *Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany*. Právní rozhledy č. 10/ 3, 2002, s. 109.

³ Spotřebitelům je však poskytována ochrana i prostřednictvím veřejnoprávních norem.

⁴ Viz ELISCHER, David. In: DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 289.

⁵ Blíže viz čl. 169 Smlouvy o fungování EU.

⁶ SELUCKÁ, Markéta. In: ONDŘEJ, Jan a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3-11.

2 Energetika

Energetická odvětví, mezi která patří elektroenergetika ⁷, plynárenství a teplárenství, jsou odvětví regulovaná. Státní regulaci provádí Energetický regulační úřad.

Hlavním předpisem v oblasti ochrany spotřebitele v energetice je zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů, Energetický zákon, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. I když by se na první pohled mohlo zdát, že je energetický zákon výlučně veřejnoprávním předpisem, obsahuje i řadu norem soukromoprávní povahy. *„Rozhodujícím kritériem pro rozlišení, o jaký vztah se jedná, je metoda úpravy, tedy, zda jde o úpravu vztahů postavených na rovnosti, tj. vztahy mezi držiteli licencí a jejich zákazníky nebo o vztahy ryze vrchnostenského charakteru, kam patří např. rozhodování ve věcech udělení, změn či zrušení licencí nebo rozhodování ve věcech přestupků a správních deliktů právnických a podnikajících fyzických osob“.*⁸

Velkou roli v oblasti energetiky hraje evropské právo. Energetický zákon je postaven na základních principech postupně vytvářených právem EU, kde je stále větší pozornost věnována zvýšené ochraně spotřebitelů. Důležitou roli hrála především transpozice směrnic tzv. 1., 2. a 3. energetického balíčku, které byly přijímány za účelem vytvoření jednotného liberalizovaného trhu s elektřinou a plynem. Mezi základní principy týkající se ochrany spotřebitelů v této oblasti lze zařadit:

- otevření trhu s elektřinou i plynem pro všechny zákazníky,
- zřízení samostatného a nezávislého ERÚ,
- podnikání v energetických odvětvích je možné pouze na základě licence udělované ERÚ,
- zavedení regulace cen ERÚ,
- zajištění způsobu řešení sporů mezi držiteli licencí a zákazníky,
- zajištění univerzální služby formou dodavatele poslední instance,

⁷ Elektroenergetika zahrnuje výrobu, přenos, distribuci a užití elektrické energie.

⁸ Blíže rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 7 As 58/2003-104.

- zavedení institutu činností nad rámec licence.⁹

V rámci ochrany spotřebitele je však nezbytné přihlížet i k dalším právním předpisům, především k občanskému zákoníku a zákonu o ochraně spotřebitele. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 25 Cdo 229/2008 však vyplývá, že „*teprve pokud zvláštní úprava energetického zákona neobsahuje řešení určitých otázek ve vztahu založeném smlouvou o dodávce, lze aplikovat předpis obecný, jímž je v daném případě občanský zákoník.*“

3 Vymezení subjektů

V energetickém zákoně najdeme celou řadu subjektů. Základními účastníky na trhu s elektřinou a plynem jsou výrobci, obchodníci a zákazníci. Zvláštní účastníky trhu s elektřinou a plynem pak tvoří provozovatelé přenosové a přepravní soustavy, provozovatelé distribučních soustav a zásobníků plynu a operátor trhu¹⁰. V oblasti tepla pak vystupuje dodavatel a odběratel tepelné energie.¹¹

Hlavními subjekty z hlediska obchodních vztahů jsou výrobce a spotřebitel. Důležitou roli hraje také obchodník, který je zprostředkovatelem soustředujícím poptávku od spotřebitelů a nabídku od výrobců. Dodávka elektřiny nebo plynu je od výrobce přepravována přes přenosovou/přepravní síť (prostřednictvím provozovatele přenosové nebo přepravní soustavy) a dále skrz distribuční síť (pomocí provozovatele distribuční soustavy) ke konečnému spotřebiteli.¹²

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 131/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb. o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, sněmovní tisk 351/0 ze dne 20. října 2014, s. 110-111. Dostupné na <<https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=351&CT1=0>> [cit. 7. února 2017].

¹⁰ Operátorem trhu je podle ustanovení § 20a energetického zákona akciová společnost založená státem. Činnost operátora trhu, kterou vykonává na základě výlučné licence akciová společnost OTE, a.s., je především činností administrativní, statistickou a organizační, která probíhá skrz informační systém operátora trhu. Blíže viz PLÁŠILOVÁ, Doubavka. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 379.

¹¹ CHEMIŠINEC, Igor a kol. *Obchod s elektřinou*. Praha: Conte, c2010, s. 25.

¹² KOLEKTIV AUTORŮ. *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016, s. 72.

Vzhledem k tomu, že v oblasti teplotářství neexistuje otevřený trh s komoditou, zde zákazník na rozdíl od oblasti elektroenergetiky a plynářství nemá možnost volně vybírat mezi produkty různých obchodníků a dodávku tepelné energie zpravidla může poskytnout pouze jediná osoba. Osoba obchodníka s tepelnou energií se zde nenachází a dodávku tepelné energie (jíž se rozumí dodávka tepla nebo chladu) zajišťuje přímo výrobce či distributor tepelné energie.¹³

Za účelem zachování soukromoprávní povahy této diplomové práce jsou v následujících podkapitolách kromě základního pojmu spotřebitele a zákazníka, dále definováni ti držitelé licence, jimž zákon stanovuje nejdůležitější povinnosti právě ve vztahu ke spotřebiteli, konkrétně se jedná o dodavatele tepelné energie, elektřiny a plynu.

3.1 Spotřebitel

V českém právním řádu lze najít více definic pojmu spotřebitele. Základní definici v oblasti soukromého práva upravuje občanský zákoník, v oblasti veřejného práva zákon o ochraně spotřebitele.

Občanský zákoník obsahuje generální definici pojmu spotřebitele, za kterého označuje *„každého člověka, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“*¹⁴

Hlavním definičním znakem osoby spotřebitele je, že jí může být pouze osoba fyzická. Na první pohled by se však mohlo zdát, že se jedná pouze o nepodnikající fyzickou osobu. Spotřebitelem však může být i samotný podnikatel, a to za předpokladu, že v konkrétním případě nejedná v rámci své podnikatelské činnosti.¹⁵ Dále musí být naplněn účel jednání spotřebitele, který musí směřovat mimo rámec vlastní podnikatelské činnosti či samostatného výkonu povolání. A contrario lze tedy

¹³ Blíže viz SZABO, Viktor. *Ochrana hospodářské soutěže v tepelné energetice*. Revue pro právo a technologie č. 12, 2015, s. 83 a 96.

¹⁴ Viz ustanovení § 419 občanského zákoníku.

¹⁵ Blíže viz nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 1930/11.

člověka, který jedná za účelem uspokojení svých potřeb nebo potřeb své domácnosti, považovat za spotřebitele. K tomu, aby mohla být člověku jakožto spotřebiteli poskytnuta zvláštní právní ochrana, je třeba splnit ještě jednu podmínku, spočívající v postavení druhé smluvní strany, která musí být podnikatelem, s nímž spotřebitel uzavírá smlouvu nebo s ním jinak jedná.¹⁶

Zákon o ochraně spotřebitele naopak upravuje speciální definici pojmu spotřebitel, kdy je jím „fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.“¹⁷

Při posuzování toho, zda osoba jedná nebo nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo samostatného výkonu povolání, je nutné vycházet z účelu jednání a obsahu smlouvy. Problém vzniká v případě tzv. smluv se smíšeným účelem (tzv. „mixed transactions“ nebo „dual use“), kdy je smlouva uzavírána částečně pro účel soukromý a částečně pro podnikatelský. Judikatura SDEU se postupem času vyvíjí k tomu, že lze i těmto smlouvám poskytovat spotřebitelskou ochranu. Tento závěr převzala i směrnice o právech spotřebitelů, která v bodu 17 Preambule stanovuje: „Pokud je však v případě smluv majících dvojí účel smlouva uzavřena za účelem částečně spadajícím do rámce a částečně mimo rámec obchodní činnosti dané osoby a obchodní účel této činnosti je natolik okrajový, že nepřevažuje v celkovém kontextu dotčené transakce, tato osoba by rovněž měla být považována za spotřebitele.“¹⁸

V ustanovení § 4 odst. 2 zákona o ochraně spotřebitele se objevuje ještě další pojem „zvlášť zranitelných spotřebitelů“, kterým se poskytuje zvláštní ochrana pro jejich duševní nebo fyzickou slabost či z důvodu věku. U této skupiny spotřebitelů se pak nekalost obchodní praxe posuzuje z hlediska průměrného člena této skupiny.

¹⁶ CSACH, Kristián. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III.* Praha: Leges, 2014, s. 4-8.

¹⁷ Viz ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele.

¹⁸ VÍTOVÁ, Blanka. *Zákon o ochraně spotřebitele. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 13-14.

Jak občanský zákoník, tak zákon o ochraně spotřebitele ve shodě s judikaturou Evropského soudního dvora¹⁹ považuje za spotřebitele pouze fyzickou osobu, nikoliv osobu právnickou. Občanský zákoník využívá pozitivní vymezení, kdy se od spotřebitele vyžaduje, aby aktivně konal, tedy uzavíral smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jednal. Zákon o ochraně spotřebitele sice na rozdíl od občanského zákoníku zvolil negativní vymezení v tom smyslu, že spotřebitelem je osoba, která nejedná, v konečném důsledku však není mezi těmito dvěma definicemi rozdíl.²⁰

3.2 Zákazník

Jedním z klíčových účastníků trhu s elektřinou, plynem a tepelnou energií jsou zákazníci. Zákazníkem může být osoba fyzická podnikající i nepodnikající (která může být navíc v postavení spotřebitele ve smyslu občanského zákoníku, v energetickém zákoně označovaná jako zákazník v postavení spotřebitele) a také osoba právnická.²¹

Dříve zákon používal pojem konečný zákazník. Konečné zákazníky dále dělil na zákazníky oprávněné a zákazníky chráněné. Oprávněnými zákazníky byly fyzické nebo právnické osoby, které měly právo přístupu k plynárenské a elektrizační soustavě za účelem volby dodavatele. Ostatní zákazníci, kteří měli pouze právo na dodávku elektřiny/plynu ve stanovené kvalitě a za regulované ceny, byli zákazníky chráněnými.²² Od 1. ledna 2006 v důsledku úplného otevření trhu s elektřinou²³ se všichni zákazníci stali zákazníky oprávněnými, čímž získali právo na svobodnou volbu a změnu dodavatele.

Evropská Unie prostřednictvím dokumentů tzv. třetího liberalizačního balíčku v energetice navíc stanovila členským státům povinnost vypracovat definici

¹⁹ Blíže viz Rozsudek ESD ze dne 22. 11. 2005 ve věci C-541 a C-542/99 *Cape and Idealservice MN RE* a rozsudek ESD ze dne 14. 3. 1991 ve věci C-361/89, *Patrice Di Pinto*.

²⁰ SELUCKÁ, Markéta. In: ONDŘEJ, Jan a kol., op. cit. sub 6, s. 14.

²¹ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 198.

²² CHEMIŠINEC, Igor a kol., op. cit. sub 11, s. 27.

²³ K úplnému otevření trhu s plynem došlo o rok později, tedy 1. ledna 2007.

zranitelných zákazníků²⁴, která však do dnešního dne není v našem právním řádu přímo zakotvena. Podle Zdvihala se však vzhledem k historickému vývoji může jednat o domácnosti a malé zákazníky.²⁵

Definici zákazníka najdeme v zákoně hned třikrát, a to pro oblast elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství. V oblasti elektroenergetiky „je zákazníkem osoba, která nakupuje elektřinu pro své vlastní konečné užití v odběrném místě.“²⁶ Tato definice je však lehce matoucí. Z ustanovení § 28 odst. 1 písm. g) energetického zákona totiž vyplývá, že tím, kdo elektřinu spotřebovává, nemusí být pouze zákazník, ale může jím být i jiná osoba. Podle tohoto ustanovení má totiž „zákazník právo poskytovat a rozúčtovat odebranou elektřinu jiné osobě“, čehož využívají především pronajímatelé domů a bytů.²⁷ Třetí směrnice pro elektroenergetiku nabízí ještě širší definici zákazníka, jímž je navíc i velkoodběratel a konečný spotřebitel elektřiny.²⁸

V oblasti plynárenství je definice zákazníka upravena téměř shodně a to jako „osoba, která nakupuje plyn pro své vlastní konečné užití v odběrném místě.“²⁹ Jedná se o transpozici třetí směrnice pro plynárenství a směrnice o energetické účinnosti.³⁰ Zákon č. 131/2015 Sb. provedl novelizaci tohoto ustanovení, kdy do definice doplnil vazbu právě na *vlastní* konečné užití. Tato definice však neodpovídá ani odůvodnění v důvodové zprávě, podle něhož „zákazník odebírá plyn pro vlastní spotřebu nebo plyn

²⁴ Blíže viz čl. 3 bod 7 třetí směrnice pro elektroenergetiku a čl. 3 bod 3 třetí směrnice pro plynárenství.

²⁵ ZDVIHAL, Zdeněk. *K vybraným aspektům některých opatření na ochranu zákazníka v rámci trhu s elektřinou a plynem*, Právní rozhledy č. 10, 2015, s. 348.

²⁶ Viz ustanovení § 2 odst. 2 bod 17 energetického zákona.

²⁷ KORÁN, Jan. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 29.

²⁸ Viz čl. 2 bod 7 druhé směrnice pro elektroenergetiku.

²⁹ Viz ustanovení § 2 odst. 2 bod 25 energetického zákona.

³⁰ Viz čl. 2 bod 24 třetí směrnice o plynárenství a čl. 2 odst. 23 druhé směrnice o energetické účinnosti.

dále přeúčtovává.“³¹ Definice tak stejně jako v oblasti elektroenergetiky není zcela přesná.³²

V oblasti teplárenství je „zákazníkem osoba, která nakupuje tepelnou energii pro její konečné využití a odebírá nakoupenou tepelnou energii odběrným tepelným zařízením, které je přímo připojeno k rozvodnému tepelnému zařízení nebo zdroji tepelné energie.“³³ Podle ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) bodu 5 energetického zákona je navíc zákazník považován spolu s distributorem tepelné energie za odběratele tepelné energie. Na rozdíl od definice zákazníka v oblasti elektroenergetiky a plynárenství je již definice dokonalejší v tom, že záměrně neuvádí spotřebu pouze pro vlastní konečné užití. Přímou ze zákonné definice tak vyplývá, že zákazníkem může být i osoba, která nakupuje tepelnou energii pro její užití dalšími osobami.³⁴

3.3 Držitel licence

Podnikat v energetických odvětvích může až na výjimky³⁵ pouze držitel licence. Podnikání v energetických odvětvích řadíme mezi tzv. neživnostenská podnikání, která je možné vykonávat pouze na základě licence udělené ERÚ.³⁶

Licence se poskytuje na výrobu elektřiny, přenos elektřiny, distribuci elektřiny a obchod s elektřinou, činnosti operátora trhu, výrobu plynu, přepravu plynu, distribuci plynu, uskladňování plynu a obchod s plynem a na výrobu a rozvod tepelné energie.³⁷

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 131/2015 Sb., op. cit. sub 9, s. 170.

³² ZÁKOUCKÝ, Petr. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 50.

³³ Viz ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) bod 4 energetického zákona.

³⁴ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 54.

³⁵ Blíže ustanovení § 3 odst. 4 a § 5 odst. 9 energetického zákona.

³⁶ Blíže ONDREJOVÁ, Dana. *K charakteru práv a povinností nabytých z titulu udělení licence na podnikání v energetických odvětvích*. Správní právo č. 1, 2009, s. 47.

³⁷ Energetický zákon však stanovuje povinnost licence i v případech, kdy se o podnikání vůbec nejedná. Viz ustanovení § 3 odst. 3 energetického zákona. Viz EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 70.

Tabulka na obrázku č. 1 pak zachycuje počet vydaných licencí pro jednotlivé druhy podnikání v energetických odvětvích, stav licenčních řízení a počet licencí, které byly zrušeny či zanikly, a to k datu 31. března 2017.

	výroba elektřiny	distribuce elektřiny	přenos elektřiny	obchod s elektřinou	uznání pro obchod s elektřinou	činnosti oper.trhu s elektřinou	výroba plynu	distribuce plynu	převaha plynu	obchod s plynem	uskladňování plynu	uznání pro obchod s plynem	výroba tepelné energie	rozvod tepelné energie	CELKEM
vydané licence	26290	255	1	379	29	1	13	67	1	216	4	26	670	658	28610
vyřizuje se	74	4	-	6	1	-	-	2	-	3	-	4	5	7	106
zrušené licence	1844	389	-	106	10	-	4	128		1	61	5	6	7	3555
zastavené správní řízení	492	66	1	70	3	-	2	16	-	30	1	4	130	102	917
zamítnuté licence	22	2	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	4	2	33
zaniklé licence	368	34	-	369	5	-	3	20	-	102	1	2	64	69	1037

Obrázek č. 1³⁸ – Souhrnný přehled vydávání licencí pro podnikání v energetických odvětvích – stav k 31.3.2017.

Ustanovení § 5 energetického zákona vymezuje podmínky udělení licence, mezi které patří plná svéprávnost, bezúhonnost a odborná způsobilost nebo ustanovení odpovědného zástupce. Osoba s oprávněním podnikat v oblasti obchodu s elektřinou nebo plynem, které jí bylo uděleno orgánem jiného členského státu, může mimo jiné požádat ERÚ o uznání tohoto oprávnění.³⁹

3.4 Dodavatel tepelné energie, elektřiny a plynu

„Dodavatelem tepelné energie je výrobce nebo distributor tepelné energie, který dodává tepelnou energii jiné osobě“.⁴⁰ Výrobce je držitelem licence na výrobu tepelné energie, distributorem tepelné energie je pak třeba rozumět držitele licence na rozvod tepelné energie.

³⁸ Zdroj: <https://www.eru.cz/documents/10540/463106/prehled_licenci_17_03.pdf/ea0c1724-5026-4012-ab26-55ad67264d78> [cit. 12. února 2017].

³⁹ Blíže ustanovení § 7a energetického zákona.

⁴⁰ Viz ustanovení § 2 odst. 2 písm. c) bod 2 energetického zákona.

Rozvod tepelné energie je možný pouze s oprávněnou licenci, avšak výrobu tepelné energie lze uskutečňovat i na základě živnosti.⁴¹ Ze zákonného ustanovení vymezujícího dodavatele tepelné energie tak není zřejmé, zda se vztahuje pouze na držitele licence na výrobu tepelné energie anebo i výrobce tepelné energie, u něhož se udělení licence nevyžaduje. Eichlerová se však s odkazem na požadavek určitosti při ukládání povinností zákonem stanoveným v Listině základních práv a svobod, přiklání k úzkému pojetí dodavatele tepelné energie s tím, že jím může být pouze držitel licence na výrobu a na rozvod tepelné energie.⁴²

Dodavatel elektřiny a plynu není v energetickém zákoně definován přímo, ale rozumí se jím výrobce elektřiny/plynu (tedy držitel licence na výrobu elektřiny/plynu) nebo obchodník s elektřinou/plynem (držitel licence na obchod s elektřinou/plynem).⁴³ Dle aktuálních informací přístupných na webových stránkách operátora trhu OTE, a.s. je v současné době aktivních přibližně šest desítek dodavatelů elektřiny a plynu.⁴⁴

3.5 Dílčí shrnutí

Podle občanského zákoníku a zákona o ochraně spotřebitele může být za spotřebitele považována pouze osoba fyzická, která mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu povolání, jedná s druhou smluvní stranou, která je podnikatelem.

Energetický zákon vymezuje pojem zákazníka, za kterého je považována jak osoba fyzická (podnikající i nepodnikající, která navíc může být v postavení spotřebitele), tak i osoba právnická. Zákazníkem je souhrnně osoba, která nakupuje určitou komoditu pro konečné užití, přičemž tuto však nemusí sama spotřebovávat, ale může ji poskytovat a přeúčtovat dalším osobám. V oblasti teplárenství je navíc

⁴¹ Např. podle ustanovení § 3 odst. 4 písm. b) 2 energetického zákona licenci nepodléhá výroba tepelné energie určená pro jeden objekt jednoho zákazníka. V tomto případě se jedná o koncesovanou nebo volnou živnost (podle výše výkonu zdroje tepelné energie). Viz EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 53.

⁴² Viz EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 52-54.

⁴³ KOLEKTIV AUTORŮ. 2016, op. cit. sub 12, s. 73.

⁴⁴ Dostupné na <<http://www.ote-cr.cz/statistika/mesicni-zprava-elektrina/pocty-opm-dodavatelu>> a <<http://www.ote-cr.cz/statistika/mesicni-zprava-plyn/zmeny-dodavatele>> [cit. 13. února 2017].

zákazník označován za odběratele tepelné energie. Vzhledem k tomu, že zákazník je v oblasti elektroenergetiky i plynárenství definován jako osoba nakupující komoditu pro *vlastní* konečné užití a samotná možnost přeúčtování dodávky dalším osobám je stanovena až v následujících ustanoveních energetického zákona, nejsou tyto definice zcela přesné. Proto by bylo de lege ferenda do budoucna vhodná definice zákazníka v oblasti plynárenství a elektroenergetiky upravit tak, aby byly v souladu s ostatními ustanoveními energetického zákona, a to například tím, že se v definici stanovené v ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) bodu 17 a § 2 odst. 2 písm. b) bodu 25 energetického zákona (stejně jako v případě definice zákazníka v oblasti teplárenství) vynechá slovo *vlastní*, z čehož bude na první pohled zřejmé, že zákazníkem nemusí být nutně osoba, která určitou komoditu sama spotřebovává.

Co se týče podnikání v energetických odvětvích, to je možné pouze na základě licence udělené ERÚ. Dodavatelem tepelné energie je výrobce nebo distributor tepelné energie, jinými slovy držitelé licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie. Dodavatelem elektřiny/plynu je pak výrobce nebo obchodník s elektřinou/plynem, tedy držitelé licence na výrobu nebo obchod s elektřinou/plynem. Pokud tedy bude v této diplomové práci používán pojem dodavatel elektřiny nebo plynu, je jím třeba rozumět souhrnně výrobce a obchodníky s elektřinou a plynem.

4 Práva a povinnosti zákazníků a držitelů licencí

Co se týče vzájemného vztahu držitelů licence jakožto podnikatelů na straně jedné a zákazníků jakožto podnikatelů i nepodnikatelů na straně druhé, jedná se o oboustranný vzájemně se ovlivňující vztah, kdy z povinností držitelů licence plynou zákazníkům práva a naopak z práv držitelů licence vyplývají zákazníkům určité povinnosti.

Mezi hlavní ustanovení energetického zákona upravující vzájemná práva a povinnosti těchto subjektů patří ustanovení § 11 s podtitulem Práva a povinnosti držitelů licencí, ustanovení § 11a označené jako Některá opatření na ochranu zákazníka, ustanovení § 28 a § 62 týkající se práv a povinností zákazníka v oblasti elektroenergetiky a plynárenství a ustanovení § 77 upravujícího některá práva

a povinnosti odběratelů tepelné energie. Další práva a povinnosti lze však najít i v jiných částech energetického zákona.

4.1 Obecná práva a povinnosti zákazníka podle energetického zákona

Základní práva a povinnosti zákazníka v oblasti elektroenergetiky nalezneme v ustanovení § 28, pro oblast plynárenství pak v ustanovení § 62 a pro oblast teplárenství v ustanovení § 77 energetického zákona. Vzhledem k tomu, že úprava těchto práv a povinností je poměrně rozsáhlá a další podrobnosti jsou stanoveny v prováděcích předpisech (příčemž se jedná především o veřejnoprávní oprávnění a povinnosti), jsou v následujících odstavcích vybrány z pohledu autorky pouze nejvýznamnější práva a povinnosti zákazníka, která mají spíše soukromoprávních charakter.

4.1.1 Právo zákazníka na připojení k energetické soustavě

V oblasti elektroenergetiky je základním právem zákazníka „*právo na uzavření smlouvy o připojení a na připojení odběrného elektrického zařízení k přenosové nebo distribuční soustavě*“ upravené v ustanovení § 28 odst. 1 písm. a) energetického zákona. Aby však zákazníkovi vzniklo právo na připojení, musí splňovat podmínky připojení a obchodní podmínky stanovené Pravidly provozování přenosové soustavy nebo Pravidly provozování distribuční soustavy⁴⁵ a navíc musí mít k připojení souhlas vlastníka nemovitosti, v níž se odběrné zařízení nachází. Tento vlastník nemovitosti je však povinen dodávku umožnit.

V případě, že zákazník splňuje tyto podmínky a požádá o připojení, je provozovatel přenosové soustavy nebo provozovatel distribuční soustavy povinen připojení a přenos umožnit.⁴⁶ Tuto povinnost nemá pouze v případě prokazatelného nedostatku kapacity zařízení pro přenos nebo distribuci nebo při ohrožení bezpečného

⁴⁵ Podle ustanovení § 24 odst. 20 písm. f) a § 25 odst. 10 písm. g) energetického zákona jsou provozovatelé přepravní soustavy a provozovatelé distribuční soustavy v oblasti elektroenergetiky povinni zpracovat a zveřejnit tyto Pravidla a vykonávat licencovanou činnost v souladu s těmito pravidly. Podle ustanovení § 17 odst. 7 písm. g) energetického zákona schvaluje tato pravidla ERÚ.

⁴⁶ Ke vztahu provozovatele soustavy a žadatele o připojení se mimo jiné vyjádřil i Nejvyšší správní soud, a to v tom smyslu, že se jedná o vztah ryze soukromoprávní povahy, i přesto, že zákon stanovuje provozovateli povinnost připojení, čímž omezuje jeho smluvní volnost. Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn.. NSS 8 As 15/2010-106.

spolehlivého provozu přenosové nebo distribuční soustavy. Konkrétní důvody, pro které není možné odběrné zařízení připojit, je provozovatel povinen žadateli sdělit.⁴⁷ Nejvyšší správní soud chápe povinnost připojení jako „*povinnost provozovatele distribuční soustavy připojit k distribuční soustavě zařízení každého a umožnit distribuci elektřiny každému, kdo o to požádá a splňuje příslušné podmínky*“. K porušení této povinnosti pak může dojít „*neuzavřením smlouvy o připojení, tak také nesplněním této smlouvy, tj. faktickým nepřipojením odběrného místa ve sjednaném termínu a neumožněním distribuce*“.⁴⁸

Podrobnosti ohledně připojení odběrného zařízení stanoví vyhláška ERÚ č. 16/2016 Sb., o připojení k elektrizační soustavě, ze které vyplývá, že připojení je možné pouze na základě uzavření smlouvy o připojení. Obsahové náležitosti této smlouvy upravuje ustanovení § 50 odst. 3 energetického zákona. Z tohoto ustanovení vyplývá i povinnost žadatele uhradit podíl na oprávněných nákladech na připojení.⁴⁹

„*Právo na připojení odběrného plynového zařízení*“ upravuje ustanovení § 62 odst. 1. písm. a) energetického zákona. Právo zákazníkovi vzniká při splnění podmínek připojení, které jsou stanoveny ve vyhlášce č. 62/2011 Sb., o podmínkách připojení k plynárenské soustavě. Jednou z těchto podmínek je (stejně jako v případě připojení k elektrizační soustavě) uzavření smlouvy o připojení⁵⁰ a souhlas vlastníka dotčené nemovitosti. Na rozdíl od povinnosti žadatele o připojení k elektrizační soustavě, zde však zákazníkovi nevzniká povinnost hradit podíl na oprávněných nákladech při připojení k distribuční soustavě.⁵¹ S právem zákazníka na připojení k plynárenské soustavě koresponduje povinnost provozovatele přepravní soustavy daná ustanovením § 58 odst. 8 c) a povinnost provozovatele distribuční soustavy daná ustanovením § 59 odst. 8 písm. d) energetického zákona. Z těchto ustanovení vyplývá, že provozovatel

⁴⁷ Blíže viz ustanovení § 24 odst. 10 písm. a) a § 25 odst. 10 písm. a) energetického zákona.

⁴⁸ Blíže viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 2 As 42/2010-112.

⁴⁹ KOLEKTIV AUTORŮ. 2016, op. cit. sub 12, s. 250.

⁵⁰ Obsahové náležitosti smlouvy o připojení stanoví ustanovení § 72 odst. 3 energetického zákona.

⁵¹ KOLEKTIV AUTORŮ. *Trh s plynem: úvod do liberalizované energetiky*. Praha: Asociace energetických manažerů, 2015, s. 185.

přepravní soustavy nesmí při splnění zákonných podmínek připojení odmítnout, oproti tomu provozovatel distribuční soustavy v případě nemožnosti připojení spočívajících na jeho straně, je povinen důvody nepřipojení žadateli oznámit.

Odběratel tepelné energie, kterým je i zákazník, má „*právo na připojení ke zdroji tepelné energie nebo rozvodnému tepelnému zařízení*“ za splnění podmínek stanovených v ustanovení § 77 odst. 1 energetického zákona. Na rozdíl od oblasti elektroenergetiky a plynárenství, v případě teplárenství v zákoně nenajdeme úpravu smlouvy o připojení a podmínky připojení je tudíž povinen stanovit držitel licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie.⁵²

4.1.2 Ostatní práva zákazníků

Podle ustanovení § 28 odst. 1 písm. b) energetického zákona má zákazník „*právo nakupovat elektřinu od držitelů licence na výrobu nebo obchod s elektřinou*“, případně nakupovat elektřinu i z jiných států. S dodavatelem elektřiny zákazník uzavírá smlouvu o dodávce elektřiny nebo smlouvu o sdružených službách dodávky elektřiny podle ustanovení § 50 odst. 1 a 2 energetického zákona. S tímto právem pak úzce souvisí „*právo na dopravu elektřiny do odběrného místa*“, ohledně které je uzavírána smlouva o zajištění služby přenosové soustavy nebo distribuční soustavy upravená v ustanoveních § 50 odst. 4 a 6 energetického zákona.⁵³

V oblasti plynárenství zakotvuje ustanovení § 62 odst. 1 písm. c) energetického zákona „*právo zákazníka na využití přepravy plynu nebo služby distribuční soustavy*“, pokud to dovolují technické podmínky soustavy. Jedná se o tzv. související služby v plynárenství, umožňující dopravovat a odebírat plyn v odběrném místě zákazníka za ceny regulované ERÚ. Právním důvodem pro zajištění služby přepravy plynu nebo distribuční soustavy jsou smlouvy zakotvené v ustanoveních § 72 odst. 5 a 6 energetického zákona.

V oblasti teplárenství má odběratel tepelné energie podle ustanovení § 77 odst. 2 energetického zákona „*právo na náhradu škody při nedodržení základních parametrů*“

⁵² Viz ustanovení § 76 odst. 9 písm. e) energetického zákona.

⁵³ KOŘÁN, Jan a JASENSKÝ, Martin. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 571 a 948.

„dodávky tepelné energie“. Energetický zákon přímo nedefinuje základní parametry dodávky, ovšem dle Eichlerové lze mít za to, že se jedná o sjednané množství a jakost tepelné energie. Se zmíněným ustanovením úzce souvisí ustanovení § 76 odst. 2 energetického zákona, zakotvující právo dodavatele tepelné energie v zákonem stanovených případech přerušit nebo omezit dodávku tepelné energie. V případě, že dodavatel přerušil dodávku tepelné energie (tedy k žádné dodávce nedošlo) z jiných než zákonných důvodů, má odběratel právo na náhradu škody. Pokud dodavatel omezil dodávku tepelné energie (dodávka sice proběhla, ale nebyly dodrženy její základní parametry) v rozporu se zákonem, může odběratel nejdříve využít práva z vadného plnění podle občanského zákoníku⁵⁴ a pouze v případě, že tato práva nemůže uplatnit, lze následně využít právo na náhradu škody. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že ustanovení § 77 odst. 2 energetického zákona není úplně přesné.⁵⁵

V případě oznámení dodavatele týkajícího se změny teplotnosné látky nebo jejich parametrů, jež vyžadují úpravu odběrného nebo rozvodného tepelného zařízení⁵⁶ „*má odběratel právo odstoupit od smlouvy o dodávkách tepelné energie*“. Tuto změnu je dodavatel povinen písemně oznámit minimálně 12 měsíců dopředu. Pokud se odběratel nerozhodne odstoupit od smlouvy, je pak povinen upravit své tepelné zařízení vzhledem k oznámeným změnám.⁵⁷

Novela energetického zákona č. 131/2015 Sb. výslovně zakotvila „*právo zákazníka poskytovat a dále rozúčtovat odebranou elektřinu, plyn nebo tepelnou energii prostřednictvím vlastního nebo jím provozovaného odběrného zařízení jiné osobě*“.⁵⁸ Co se týče úplaty za poskytování dodávky dalším osobám, v případě dodávky plynu a tepelné energie je zákazník povinen dále rozúčtovat pouze náklady na jejich nákup, v případě dodávky elektřiny toto omezení neplatí. Ve všech případech se však nesmí

⁵⁴ Blíže viz ustanovení § 1914 an., §2099 an. a § 2165 an. občanského zákoníku.

⁵⁵ Viz EICHLEROVÁ, Kateřina. In EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1259.

⁵⁶ K těmto změnám dochází v důsledku modernizace zásobování tepelné energie nebo její části. EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1260.

⁵⁷ Blíže ustanovení § 77 odst. 3 energetického zákona.

⁵⁸ Viz ustanovení § 28 odst. 1 písm. g), § 62 odst. 1 písm. f) a § 77 odst. 8 energetického zákona.

jednat o poskytování dodávky za účelem dosažení zisku, jinými slovy o podnikání, ke kterému by bylo třeba udělení licence. Zákazníka tak nelze ve vztahu k těmto osobám považovat za dodavatele.⁵⁹ Jejich vzájemný vztah energetický zákon ani nijak neupravuje.⁶⁰

V neposlední řadě je jedním z nejdůležitějších práv zákazníků v rámci úplného otevření trhu s elektřinou a plynem „*právo na bezplatnou volbu a změnu dodavatele elektřiny nebo plynu*“, o kterém však bude blíže pojednáno ve čtvrté kapitole.

4.1.3 Povinnosti zákazníků

Právům zákazníka však odpovídají i jeho povinnosti, mezi které patří především dodržování technických pokynů, udržování odběrných zařízení v odpovídajícím stavu, umožnění instalace a přístupu k měřicím zařízením, předávání informací určeným subjektům, provádění různých technických opatření, úhrada podílů na oprávněných nákladech na připojení, včasná úhrada plateb za dodávky energií a při uskutečnění práva na změnu volby dodavatele se jedná o dodržení délky sjednané výpovědní doby v případě smlouvy na dobu neurčitou.

4.2 Některá opatření na ochranu zákazníka

Novelou č. 211/2011 Sb. bylo do energetického zákona zařazeno nové ustanovení § 11a, čímž došlo k implementaci čl. 3 odst. 7 třetí směrnice pro elektroenergetiku a čl. 3 odst. 3 třetí směrnice pro plynárenství. Podle těchto směrnic mají členské státy povinnost přijmout ochranná opatření ve prospěch zákazníka, která musí zahrnovat opatření uvedená v příloze I. obou směrnic, a to alespoň pokud jde o zákazníky v domácnostech.⁶¹ Přitom je třeba upozornit, že se nejedná o kompletní výčet ochranných opatření, ale je třeba přihlídnout i k úpravě spotřebitelského práva

⁵⁹ Problematikou tohoto vztahu se zabýval i Ústavní soud. Blíže viz usnesení ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. II. ÚS 822/08.

⁶⁰ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1270.

⁶¹ ZDVIHAL, Zdeněk, op. cit. sub 25, s. 348.

v občanském zákoníku, zákoně o ochraně spotřebitele a ke směrnici o právech spotřebitelů, na něž zmíněné ustanovení navazuje.⁶²

Ustanovení § 11a energetického zákona obsahuje v prvním odstavci týkajícím se informační povinnosti držitelů licence pojem domácnost, který však není v zákoně definován. Třetí směrnice pro elektroenergetiku a třetí směrnice pro plynárenství tento pojem však definuje jako „*zákazníka nakupujícího elektřinu/plyn pro vlastní spotřebu v domácnosti, kromě obchodních nebo profesionálních činností.*“⁶³ Domácností tak není nikdo jiný než spotřebitel ve smyslu ustanovení § 419 občanského zákoníku. Lze tak souhlasit s názorem Eichlerové, že by bylo de lege ferenda vhodné nahradit pojem domácnost v zákoně používanějším a na první pohled obsahově jasnějším pojmem zákazník v postavení spotřebitele.⁶⁴

V dalších dvou odstavcích, jež upravují právo na odstoupení od smlouvy a výpověď smlouvy, použil zákonodárce namísto pojmu domácnost pojem „zákazník v postavení spotřebitele“, který je však vzhledem k výše uvedené definici stanovené ve směrnících totožný s pojmem domácnost.

V odstavci pátém týkajícím se práva na odstoupení od smlouvy v případě zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek se však nachází pouze pojem zákazník. Dle Výkladového stanoviska ERÚ je tímto zákazníkem třeba rozumět nejen zákazníka v postavení spotřebitele, ale i podnikající fyzickou osobu a osobu právnickou.⁶⁵ Podle Eichlerové je však třeba se s ohledem na euro konformní výklad spíše přiklonit k závěru, že toto právo svědčí opět pouze zákazníkovi v postavení spotřebitele.⁶⁶

⁶² EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 196.

⁶³ Viz čl. 2 bod 10 třetí směrnice pro elektroenergetiku a čl. 2 bod 25 třetí směrnice pro plynárenství.

⁶⁴ Viz EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 197.

⁶⁵ ERÚ. *Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu č. 1/2012*, s. 3 - 4 [online]. www.eru.cz, 5. března 2012 [cit. 26. února 2017]. Dostupné na <https://www.eru.cz/documents/10540/466930/Vyklstanovisko_+k+predmetu+upr_+%C2%A7%2011a+odst+3az5_+5312.pdf/4a2fec8a-8d39-4171-b0c5-598f82e3e3ab>.

⁶⁶ Viz EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 207.

4.2.1 Odstoupení od smlouvy

Podle energetického zákona ve znění účinném do 31. prosince 2015 měl spotřebitel nebo podnikající fyzická osoba v případě uzavření smlouvy o dodávce elektřiny nebo plynu mimo prostory obvyklé k podnikání držitele licence „*právo odstoupit ve lhůtě do 5 dnů před zahájením dodávky elektřiny nebo plynu.*“

Zákon č. 131/2015 Sb. s účinností od 1. ledna 2016 provedl novelu tohoto ustanovení, přičemž tato novela sjednotila úpravu lhůty, v rámci níž je možné od smlouvy odstoupit, čímž bylo dosaženo souladu jak s občanským zákoníkem, tak se směrnicí o právech spotřebitelů. Konkrétně se jednalo o transpozici čl. 9 odst. 2 písm. c) směrnice o právech spotřebitelů. Čl. 4 směrnice o právech spotřebitelů navíc zavádí povinnost tzv. úplné harmonizace, na základě které nebylo možné upravit lhůty stanovené touto směrnicí odlišně, ať už by se jednalo o více či méně přísnou úpravu.⁶⁷ Novela navíc rozšířila ustanovení § 11a o nový odstavec, týkající se práva vypovědět smlouvu o dodávce, jehož obsah bude podrobně rozebrán v další podkapitole.

Stávající znění ustanovení § 11a odst. 2 energetického zákona stanoví, že „*zákazník v postavení spotřebitele, který uzavřel s držitelem licence smlouvu o dodávce elektřiny, plynu nebo tepelné energie nebo smlouvu o sdružených dodávkách elektřiny nebo plynu, distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory držitele licence, má právo na odstoupení od smlouvy ve lhůtě 14 dnů podle § 1829 občanského zákoníku*“. Uvedená lhůta běží ode dne uzavření této smlouvy.

V případě odstoupení od spotřebitelské smlouvy týkající se dodávek energií se tedy uplatní obecná ustanovení občanského zákoníku týkající se odstoupení od spotřebitelských smluv uzavřených distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory, energetický zákon pak odlišně stanoví pouze počátek běhu této lhůty, a to právě na základě čl. 9 odst. 2 písm. c) směrnice o právech spotřebitelů. Podle ustanovení § 1818 občanského zákoníku pak postačí, aby spotřebitel oznámení o odstoupení od smlouvy držiteli licence odeslal⁶⁸, a to i bez uvedení důvodu.⁶⁹

⁶⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 131/2015 Sb., op. cit. sub 9, s. 178.

⁶⁸ Jedná se o tzv. teorii odeslání.

Oproti znění účinnému do 31. prosince 2015 tak novela energetického zákona na jednu stranu omezila okruh adresátů vyloučením podnikající fyzické osoby, na druhou stranu rozšířila oblast smluv i na smlouvy týkající se dodávky tepelné energie a na smlouvy uzavřené distančním způsobem.

V případě pochybností, jakým způsobem byla smlouva uzavřena, nese důkazní břemeno podle čtvrtého odstavce předmětného ustanovení držitel licence.

Pro účely tohoto ustanovení je ještě třeba definovat, co se rozumí smlouvou uzavřenou distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory. Občanský zákoník (až na jednu výjimku⁷⁰) tyto smlouvy výslovně nedefinuje, v ustanoveních § 1820 - 1828 pouze stanoví některé odlišnosti týkající se jejich uzavírání, konkrétně rozšiřuje předmluvní informační povinnost podnikatele. Definice těchto smluv se však nachází v čl. 2 odst. 7, 8 a 9 směrnice o právech spotřebitelů, která není kompletně provedena jen občanským zákoníkem, ale například i zákonem o ochraně spotřebitele.

Směrnice o právech spotřebitelů definuje smlouvu uzavřenou na dálku jako *„jakoukoli smlouvu uzavřenou mezi podnikatelem a spotřebitelem v rámci organizovaného systému prodeje či poskytování služeb na dálku bez současné fyzické přítomnosti podnikatele a spotřebitele s výhradním použitím jednoho nebo více prostředků na dálku až do okamžiku uzavření smlouvy, včetně tohoto okamžiku.“*⁷¹ Občanský zákoník však omezení směřující výlučně k uzavření smlouvy „v rámci organizovaného systému prodeje či poskytování služeb na dálku“ nepřevzal a smlouvou uzavřenou distančním způsobem rozumí *„smlouvu uzavřenou výhradně s použitím alespoň jednoho prostředku komunikace na dálku bez současné fyzické přítomnosti podnikatele a spotřebitele“*.⁷² Smlouva uzavíraná distančním způsobem je tedy specifická způsobem její kontraktace, protože se při ní používají výlučně prostředky

⁶⁹ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 201.

⁷⁰ V ustanovení § 1828 odst. 2 občanský zákoník stanoví, co se také rozumí smlouvou uzavřenou mimo prostor obvyklý pro podnikatelské podnikání.

⁷¹ Viz čl. 2 odst. 7 směrnice o právech spotřebitelů.

⁷² HULMÁK, Milan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 524-525.

komunikace na dálku a smlouvu je tak možné uzavřít bez přímého kontaktu obou smluvních stran. Úskalím pro spotřebitele je však nemožnost si dané zboží před nákupem prohlédnout.⁷³

Na rozdíl od předchozího občanského zákoníku⁷⁴ současná úprava neobsahuje výčet komunikačních prostředků. Mezi komunikační prostředky však patří zejména neadresovaný tisk, adresovaný tisk, typový dopis, reklama v tisku s objednávkovým tiskopisem, katalog, telefon, rozhlas, elektronická pošta, fax, televize (např. teleshopping) a veřejná komunikační síť (hlavně internet).⁷⁵ Podle preambule směrnice o právech spotřebitelů by se za smlouvu uzavřenou distančním způsobem však neměla považovat „smlouva, která je sjednána v obchodních prostorách obchodníka a která je nakonec uzavřena prostřednictvím komunikace na dálku“, stejně jako „smlouva, jejíž uzavírání je zahájeno prostřednictvím komunikace na dálku, ale která je nakonec uzavřena v obchodních prostorách obchodníka.“⁷⁶

Co se týče smluv uzavřených mimo obchodní prostory, směrnice o právech spotřebitelů rozlišuje čtyři varianty jejich uzavírání. Mezi první dvě varianty řadí smlouvu, která je „uzavřena za současné fyzické přítomnosti obchodníka a spotřebitele v místě, které není obchodními prostorami obchodníka“, bez ohledu na to, zda byla nabídka předložena podnikatelem nebo samotným spotřebitelem. Občanský zákoník pak v ustanovení § 1828 odst. 2 přebírá ze směrnice další dvě varianty uzavření této smlouvy, kdy „za smlouvu uzavřenou mimo prostor obvyklý pro podnikatelské podnikání se považuje smlouva uzavřená a) v prostoru obvyklém pro podnikatelské podnikání, pokud k jejímu uzavření došlo bezprostředně poté, co podnikatel oslovil spotřebitele mimo obchodní prostory, b) během zájezdu organizovaného podnikatelem za účelem propagace a prodeje zboží či poskytování služeb.“

⁷³ PATĚK, Daniel. In: ČERNÁ, Stanislava, PLÍVA Stanislav a kol. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 68.

⁷⁴ Viz ustanovení § 53 odst. 1 zákona č. 40/1964, občanského zákoníku.

⁷⁵ PELIKÁNOVÁ, Irena a PELIKÁN, Robert. In: ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 220.

⁷⁶ Blíže viz bod 20 Preambule směrnice o právech spotřebitelů.

Občanský zákoník také blíže nevymezuje, co se má rozumět pojmem obchodních prostor⁷⁷ a v dalších ustanoveních se tento pojem dále neobjevuje. Častěji je naopak používán zažitý pojem provozovna⁷⁸, jímž se rozumí právě místo, v němž podnikatel podniká. Bez ohledu na to musí obchodní prostory vždy vykazovat především znak trvalosti či obvyklosti a očekávání spotřebitele v tom smyslu, že se jedná o prostor určený k podnikání. Nevýhodou pro spotřebitele je v případě uzavírání těchto smluv především moment překvapení, kdy navíc podomní prodejci energií často používají i různé formy psychologického nátlaku za účelem donucení spotřebitele k uzavření pro ně zjevně nevýhodné smlouvy.⁷⁹

4.2.2 Výpověď smlouvy

„Zákazník v postavení spotřebitele, který při změně dodavatele uzavře s držitelem licence smlouvu o dodávce elektřiny, plynu nebo smlouvu o sdružených službách dodávky elektřiny nebo plynu, a to distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory držitele licence, má právo bez sankce vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu určitou nebo neurčitou, do patnáctého dne po zahájení dodávky elektřiny nebo plynu“. Stejně jako v případě odstoupení od smlouvy se i zde uplatní teorie odeslání. Výpovědní doba běží po dobu 15 dní, a to od prvního dne měsíce následujícího po doručení výpovědi.⁸⁰

Stejně jako v případě práva na odstoupení se i zde musí jednat o smlouvu uzavřenou distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory držitele licence, okruh smluv je však navíc zúžen pouze na dodávku elektřiny nebo plynu, nikoliv tepelné energie. Další omezení spočívá v tom, že právo vypovědět smlouvu nastává pouze v případě, že se jedná o smlouvu uzavřenou při změně dodavatele.

⁷⁷ Směrnice o právech spotřebitelů definuje pojem obchodních prostor jako „veškeré movité maloobchodní prostory“ a „veškeré nemovité maloobchodní prostory, kde obchodník trvale provozuje svou činnost“. Za obchodní prostory by podle bodu 22 Preambule však neměla být považována „veřejně přístupná místa, jako jsou ulice, nákupní střediska, pláže, sportovní zařízení a veřejná doprava, které obchodník pro své podnikání používá pouze výjimečně, ani soukromá obydlí nebo pracoviště“.

⁷⁸ Viz např. ustanovení § 430, § 1955, § 1956 a § 2923 občanského zákoníku.

⁷⁹ HULMÁK, Milan. In: HULMÁK, Milan a kol., op. cit. sub 72, s. 542.

⁸⁰ Viz ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona.

Předmětné ustanovení však původně nebylo součástí novely energetického zákona (novela č. 131/2015 Sb.) a stalo se tak až na základě návrhu Výboru pro sociální politiku. Proto důvodová zpráva k novele (bohužel ani pozměňovací návrh) neřeší důvod doplnění tohoto ustanovení. Po jeho účinnosti tak docházelo u jednotlivých dodavatelů k odlišnému přístupu k výkladu, od jakého okamžiku lze smlouvu vypovědět, konkrétně zda je možné smlouvu vypovědět až po zahájení dodávek nebo už od uzavření samotné smlouvy. Za účelem sjednocení tohoto přístupu vydal ERÚ na základě ustanovení § 17e odst. 1 písm. d) energetického zákona dne 28. dubna 2016 Výkladové stanovisko č. 10/2016. Závěrem tohoto stanoviska bylo doporučení vykládat předmětné ustanovení tak, že je možné vyjmenované smlouvy vypovídat již od jejich uzavření.⁸¹

Co se týče odůvodnění tohoto závěru, opřel ERÚ své stanovisko kromě jazykového⁸² a srovnávacího výkladu především o výklad teleologický. Prostřednictvím teleologického výkladu došel k závěru, že hlavním důvodem pro začlenění práva vypovědět smlouvu byla zejména obava zákonodárců ze zhoršení postavení spotřebitelů po 31. prosinci 2015, související se změnou lhůty pro odstoupení od smlouvy stanovené v druhém odstavci ustanovení §11a energetického zákona.⁸³ Tento závěr vyplývá také z právního názoru Ministerstva průmyslu a obchodu ze dne 19. dubna 2016, který si ERÚ vyžádal a zveřejnil ho ve svém stanovisku. Podle názoru MPO je z právní úpravy nepochybné, že je možné od smlouvy odstoupit ve lhůtě 14 dnů od jejího uzavření a pokud zákazník v postavení spotřebitele tohoto práva nevyužije, má následně právo vypovědět smlouvu ve lhůtě od jejího uzavření do patnáctého dne po zahájení

⁸¹ ERÚ. *Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu č. 10/2016* [online]. www.eru.cz, 28. dubna 2016 [cit. 7. března 2017]. Dostupné na <https://www.eru.cz/documents/10540/463096/VKS_10_2016.pdf/19571b95-7b82-4e05-abe4-39d96983ca9e>.

⁸² Použitou konstrukci „*ve lhůtě do patnáctého dne po zahájení dodávky*“ lze převést do tvaru „*ve lhůtě, která končí patnáctého dne po zahájení dodávky*“, z čehož vyplývá, že určuje pouze konec této lhůty, nikoliv počátek. Blíže viz Výkladové stanovisko ERÚ č. 10/2016, op. cit. sub 81, s. 2.

⁸³ Jak již bylo pojednáno výše, dřívější úprava s účinností do 31. prosince 2015 umožňovala odstoupit od smlouvy ve lhůtě do pěti dnů před zahájením dodávky, novela energetického zákona č. 131/2015 zavedla možnost odstoupení ve lhůtě 14 dnů od uzavření smlouvy.

dodávky. V případě, že je toto ustanovení vykládáno jiným způsobem, považuje takový výklad MPO za „účelový a nesprávný“.⁸⁴

4.2.3 Odstoupení od smlouvy při zvýšení ceny nebo při změně jiných smluvních podmínek

Ustanovení § 11a odst. 5 energetického zákona upravuje dvě lhůty pro odstoupení od smlouvy v případě zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek. První případ se vztahuje na situaci, kdy dodavatel elektřiny nebo plynu zvýšení ceny nebo jinou změnu smluvních podmínek zákazníkovi předem neoznámí nebo jej o jeho právu na odstoupení od smlouvy nepoučí. V tomto případě má zákazník právo „*bez uvedení důvodu odstoupit od smlouvy do 3 měsíců od data zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek.*“

Z Výkladového stanoviska ERÚ vyplývá, že toto ustanovení určuje pouze konec lhůty, v rámci níž je zákazník oprávněn od smlouvy odstoupit, nikoliv však její počátek. Zákazník tak může toto právo uplatnit již od okamžiku, kdy se o zvýšení ceny nebo změně jiných smluvních podmínek sám dozví, tedy ještě dříve než se předmětné změny stanou účinné. Opačný výklad, kdy by zákazník musel se svým odstoupením vyčkávat až na okamžik faktického zvýšení ceny či změny jiných smluvních podmínek, by nelogicky nutil zákazníka zůstat ve smluvním vztahu se současným dodavatelem i přesto, že takovou změnu nehodlá nadále akceptovat.⁸⁵

Jiná situace nastává, pokud dodavatel elektřiny nebo plynu oznámí zákazníkovi zvýšení ceny nebo změnu jiných smluvních podmínek nejpozději třicátý den předem dnem jejich účinnosti a zároveň jej poučí o jeho právu na odstoupení. V tomto případě může zákazník odstoupit od smlouvy „*nejpozději desátý den předem dnem zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek*“. Oznámení o změně musí být přímo adresné a individuálně určené, což umožňuje prokázat, že se s ním zákazník seznámil. Dále musí obsahovat jednoznačnou a srozumitelnou informaci o zvýšení ceny nebo jiné

⁸⁴ Výkladové stanovisko ERÚ č. 10/2016, op. cit. sub 81, s. 3 - 4.

⁸⁵ Blíže viz Výkladové stanovisko ERÚ, op. cit. sub 65, s. 4 - 5.

změně podmínek tak, aby byl zákazník schopen se svobodně rozhodnout, zda bude takovou změnu akceptovat či nikoliv.⁸⁶

Smlouvy o dodávce elektřiny nebo plynu jsou zpravidla uzavírány adhezním způsobem⁸⁷, proto je třeba při výkladu tohoto odstavce postupovat v souladu s ustanovením § 1752 občanského zákoníku, upravujícím změnu obchodních podmínek. Energetický zákon sice používá termín „jiné smluvní podmínky“, těmi je však třeba rozumět právě obchodní podmínky. Právo dodavatele na změnu smluvních podmínek nevyplývá ze zákona, proto může dodavatel změnit obchodní podmínky pouze v případě, že má toto právo výslovně zakotveno ve smlouvě. Ke změně smluvních podmínek, jež nemají charakter obchodních podmínek (tj. jsou výsledkem vyjednávání obou smluvních stran) však může dojít pouze oboustrannou dohodou.⁸⁸

Předmětné ustanovení však obsahuje i výjimku, na základě které zákazníkovi právo na odstoupení od smlouvy nevzniká. Je tomu tak v případě, že dojde ke „*zvýšení regulované složky ceny, daní a poplatků nebo ke změně jiných smluvních podmínek v nezbytném rozsahu z důvodu zajištění souladu s obecně závazným právním předpisem*“.

Cena elektřiny a plynu se skládá ze dvou složek – regulované a neregulované.⁸⁹ Regulovaná složka ceny je stanovována cenovými rozhodnutími ERÚ a tato jsou zveřejňována v Energetickém regulačním věstníku.⁹⁰ Podle ustanovení § 17 odst. 11

⁸⁶ Blíže k obsahu a způsobu provedení oznámení viz ERÚ. *Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu č. 2/2011* [online]. www.eru.cz, 6. října 2011 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <https://www.eru.cz/documents/10540/466930/Vykladstan_+%C2%A711a_odst3_EZ_fin.pdf/74038c38-34e7-435b-b73f-d03591695738>.

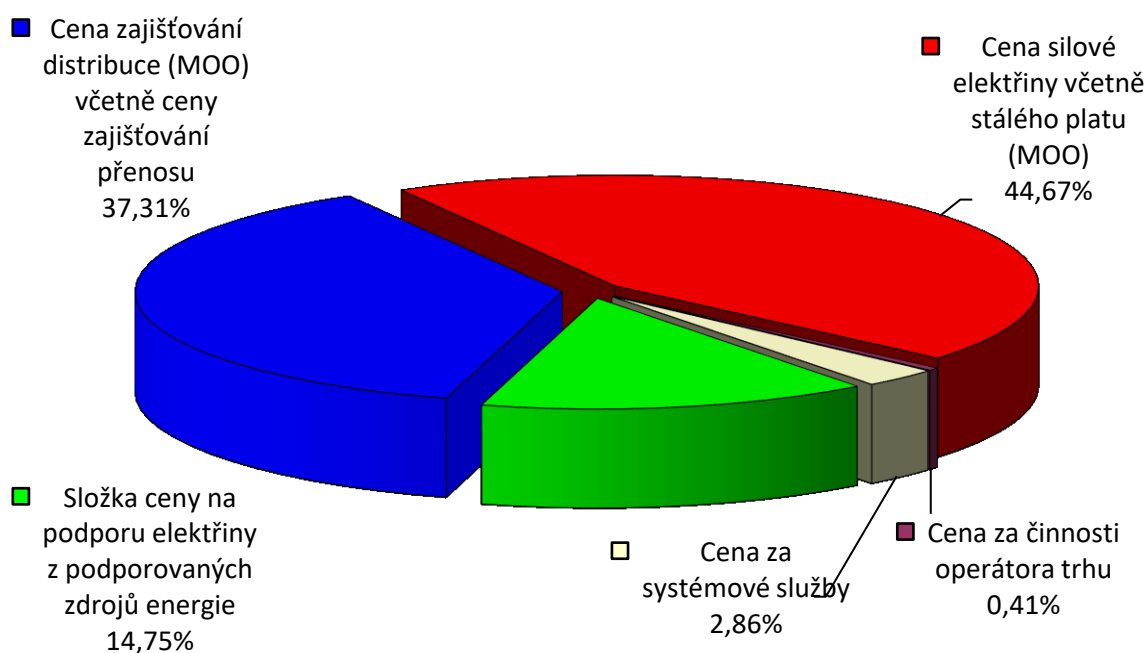
⁸⁷ Smlouvou uzavřenou adhezním způsobem se podle ustanovení § 1798 občanského zákoníku rozumí „*každá smlouva, jejíž základní podmínky byly určeny jednou ze smluvních stran nebo podle jejich pokynů, aniž slabší strana měla skutečnou příležitost obsah těchto základních podmínek ovlivnit*“.

⁸⁸ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 208.

⁸⁹ Na rozdíl od oblasti elektroenergetiky a plynárenství se v oblasti teplárenství jedná o komplexní regulaci ceny tepelné energie.

⁹⁰ Viz ustanovení § 17 odst. 9 energetického zákona.

energetického zákona ERÚ reguluje ceny za související službu⁹¹ v elektroenergetice, plynárenství a ceny elektřiny a plynu dodavatele poslední instance. Jedná se o tzv. úředně stanovené ceny, jejichž výši nemůže dodavatel jakkoliv měnit. Naproti tomu neregulovaná složka ceny⁹² je určena samotnými dodavateli. Neregulovanou část ceny lze dále rozdělit na fixní složku, kterou se rozumí pevná paušální platba bez ohledu na odebrané množství elektřiny nebo plynu a složku variabilní, která je přímo úměrná odebranému množství dané komodity.⁹³

Obrázek č. 2⁹⁴ - Podíl jednotlivých složek ceny za dodávku elektřiny na úrovni NN (nízké napětí), jen pro MOO (maloodběr obyvatelstvo) v roce 2017 - bez daňových položek.

⁹¹ Za související službu lze považovat přenos elektřiny přenosovou soustavou nebo přepravu plynu přepravní soustavou, jejich distribuci distribuční soustavou, systémové služby a činnost operátora trhu. Viz ustanovení § 19a odst. 2 a 3 energetického zákona.

⁹² Neregulovaná složka ceny zahrnuje především výrobu, uskladnění, obchod a dodávku energie, Blíže viz KOLEKTIV AUTORŮ. 2015, op. cit. sub 51, s. 64.

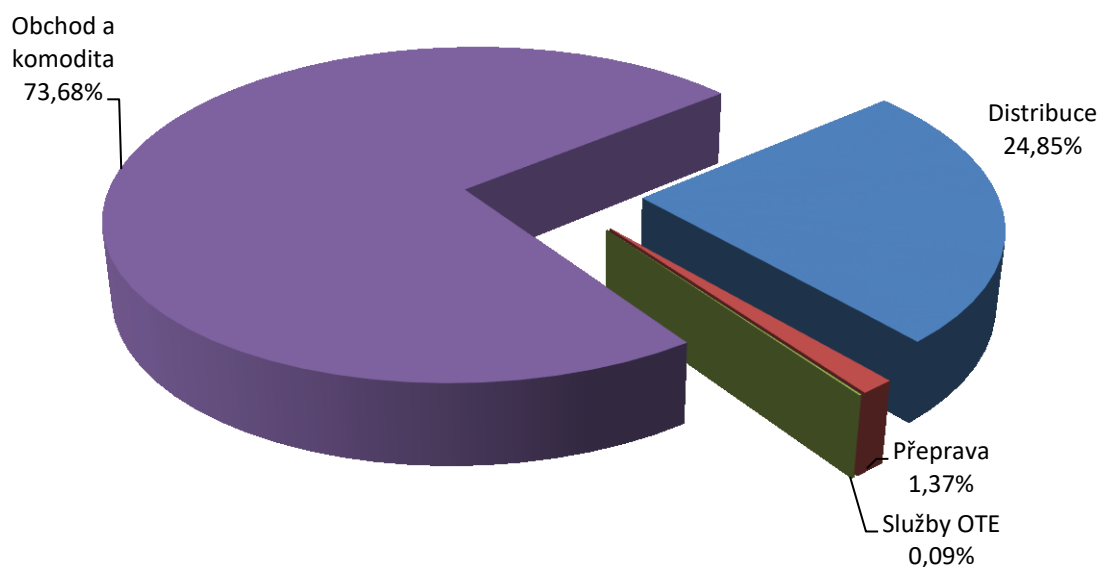
⁹³ ZDVIHAL, Zdeněk, op. cit. sub 25, s. 351.

⁹⁴ Zdroj: ERÚ (zasláno na základě neformální žádosti).

Oproti ceně za elektřinu je v případě ceny za plyn (vzhledem k chybějící platbě za obnovitelné zdroje energie) poměr regulované složky výrazně nižší, zákazník tak zde má větší možnost ovlivnit konečnou cenu plynu vhodnou volbou svého dodavatele.⁹⁵

Podíl regulované a neregulované složky dodávky plynu v roce 2017		
Regulovaná složka	Neregulovaná složka	Celkem
(Distribuce, přeprava, OTE)	(Komodita a obchod, uskladňování a flexibilita)	
26,32%	73,68%	100%

Obrázek č. 3⁹⁶ – Podíl regulované a neregulované složky dodávky plynu v roce 2017 pro skupinu maloobděratel a domácnost.

Obrázek č. 4⁹⁷ - Struktura ceny služeb souvisejících s dodávkou plynu v roce 2017 pro skupinu maloobděratel a domácnost.

⁹⁵ KOLEKTIV AUTORŮ. 2015, op. cit. sub 51, s. 273.

⁹⁶ Zdroj: ERÚ.

⁹⁷ Zdroj: ERÚ.

Odstavec šestý již citovaného ustanovení §11a energetického zákona se zabývá účinností odstoupení od smlouvy. Co se týče obsahu tohoto ustanovení, nejedná se o úpravu příliš zdařilou. Nejdříve je třeba zmínit, že je v tomto odstavci chybně odkazováno na odstavec třetí, tedy na odstavec týkající se práva vypovědět smlouvu. Původní odkaz na odstavec třetí zde zůstal nezměněn i přesto, že novelou č. 131/2015 Sb. byly do ustanovení § 11a přidány dva nové odstavce pod číslem 3 a 4. Správně by tedy mělo být odkazováno na odstavec pátý týkající se práva na odstoupení v případě zvýšení ceny či jiné změny smluvních podmínek.

Odstavec šestý dále obsahuje dva okamžiky účinnosti odstoupení od smlouvy, kdy není zcela zjevné, v jakých případech se který z nich uplatní. Podle Eichlerové lze případ, kdy je zákazník o zvýšení ceny nebo změně jiných smluvních podmínek předem informován a současně je poučen o právu na odstoupení od smlouvy, vztáhnout na okamžik účinnosti podle věty první, podle níž je *„odstoupení účinné k poslednímu dni kalendářního měsíce, ve kterém bylo doručeno příslušnému držiteli licence, neurčí-li zákazník pozdější den účinnosti odstoupení“*. V ostatních případech, kdy zákazníkovi není změna předem oznámena nebo ho dodavatel nepoučil o jeho právu na odstoupení, je *„odstoupení účinné k poslednímu dni kalendářního měsíce, který následuje po měsíci, ve kterém bylo odstoupení doručeno příslušnému držiteli licence.“*⁹⁸

Za účelem zajištění ochrany spotřebitele by k účinnosti odstoupení vždy mělo dojít až poté, co nový dodavatel započne s dodávkou elektřiny nebo plynu, prodlužování účinnosti by však nemělo být zákazníkem zneužíváno na úkor dosavadního dodavatele. Za odstoupení od smlouvy navíc nesmí být zákazníkovi účtován žádný poplatek.

Pokud pro *„sjednání zvýšení ceny elektřiny nebo plynu nebo změny jiných smluvních podmínek není podle smlouvy třeba výslovného projevu vůle zákazníka nebo je projev vůle zákazníka spojen s marným uplynutím lhůty“*, použijí se podle sedmého odstavce ustanovení § 11a energetického zákona *„přiměřeně ustanovení odstavců 3*

⁹⁸ Viz EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 212.

a 4.“⁹⁹ Hlavním rozdílem mezi tímto odstavcem a odstavcem pátým je fakt, že nedopadá pouze na jednostrannou změnu obchodních podmínek, ale i na změnu výslovně sjednaných smluvních ujednání.¹⁰⁰

4.2.4 Dílčí shrnutí

Základním právem zákazníka je právo na připojení odběrného elektrizačního, plynového nebo tepelného zařízení. Mezi hlavní podmínky připojení, kterou stanoví v případě elektřiny a plynu prováděcí právní předpis, je uzavření smlouvy o připojení a souhlas vlastníka dotčené nemovitosti. V případě připojení k elektrizační soustavě je navíc žadatel povinen uhradit podíl na oprávněných nákladech na připojení. Mezi další práva zákazníka patří právo nakupovat elektřinu od držitelů licence, právo na dopravu elektřiny, právo na využití přepravy plynu, právo na náhradu škody při nedodržení základních parametrů dodávky tepelné energie a právo rozúčtovat odebranou elektřinu, plyn nebo tepelnou energii další osobě.

Nejdůležitější práva zákazníků (a to především zákazníků v postavení spotřebitelů) pak upravuje ustanovení § 11a energetického zákona označené jako Některá opatření na ochranu zákazníka, mezi která patří právo na odstoupení od smlouvy, právo na výpověď smlouvy a právo na odstoupení od smlouvy při zvýšení ceny nebo při změně jiných smluvních podmínek. V případě práva na odstoupení od smlouvy došlo novelou zákona účinnou od 1. ledna 2016 ke sjednocení úpravy jak s občanským zákoníkem, tak se směrnicí o právech spotřebitelů. Právo na odstoupení od smlouvy tak náleží zákazníkovi v postavení spotřebitele v případě uzavření smlouvy distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory držitele licence podle občanského zákoníku, tedy ve lhůtě 14 dnů. Energetický zákon však stanoví odlišně počátek běhu této lhůty, jímž je den uzavření smlouvy. Sjednocení úpravy s občanským zákoníkem je považováno za správný krok, kdy lze předpokládat, že v praxi toto ustanovení nepovede ke značným problémům.

⁹⁹ Zde je třeba (stejně jako v případě odstavce šestého) upozornit na chybný odkaz na odstavce 3 a 4, kdy by správně měl být uveden odkaz na odstavce 5 a 6.

¹⁰⁰ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 213.

Co se týče práva vypovědět smlouvu o dodávce, které je zúženo pouze na dodávku elektřiny nebo plynu, má toto právo (stejně jako v případě odstoupení od smlouvy) zákazník v postavení spotřebitele při uzavření smlouvy distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory držitele licence, avšak pouze při změně dodavatele, a to do patnáctého dne po zahájení dodávky. Ustanovení týkající se výpovědi však v praxi přinášelo rozdílné výklady v tom smyslu, zda je možné vypovědět smlouvu již od uzavření smlouvy nebo až od následného zahájení dodávek, čehož zneužívali především dodavatelé. Za účelem odstranění rozporů tak ERÚ vydal Výkladové stanovisko, ve kterém se přiklonil k názoru, že je možné smlouvu vypovědět již od jejího uzavření. S výkladem ERÚ, k němuž se přiklonilo i MPO, nelze než souhlasit. V opačném případě by totiž spotřebitel, který například uzavřel nevýhodnou smlouvu s podomním obchodníkem, od níž v zákonné lhůtě nestihl odstoupit, musel čekat se svojí výpovědí až na zahájení dodávek. Tento výklad by nejenže nedával žádný smysl, ale především bránil spotřebiteli uplatnit jeho základní právo na svobodnou volbu dodavatele. De lege ferenda by tak nebylo na škodu doplnit přímo do energetického zákona, že právo vypovědět smlouvu náleží zákazníkovi již ode dne uzavření smlouvy a výslovně tak předejít případnému zneužívání tohoto výkladu ze strany dodavatelů.

V případě, že dodavatel elektřiny nebo plynu zvýší cenu za dodávku nebo změni jiné smluvní podmínky, má zákazník právo na odstoupení od smlouvy. Dle Výkladového stanoviska ERÚ náleží toto právo zákazníkovi kdykoliv od okamžiku, kdy se o rozhodnutí dodavatele zvýšit cenu nebo změnit jiné smluvní podmínky dozvěděl až do uplynutí 3 měsíců ode dne účinnosti takové změny. Pokud však dodavatel oznámí zákazníkovi změnu nejpozději třicátý den před její účinností, právo na odstoupení náleží nejpozději do desátého dne před účinností změny. Právo na odstoupení nevzniká v případě zvýšení tzv. regulované složky ceny, která je stanovována ERÚ. Tuto složku není možné, na rozdíl od regulované složky ceny, která je určena samotnými dodavateli, ovlivnit. Je však třeba podotknout, že úprava týkající se práva na odstoupení při zvýšení ceny nebo změně smluvních podmínek, a to především ustanovení týkající se účinnosti odstoupení od smlouvy, by v případě novelizace energetického zákona zasloužila větší pozornost, a to ze dvou důvodů. První důvodem je, že zmíněná úprava obsahuje odkazy na nesprávné odstavce a může být tak do jisté míry matoucí. Druhý důvod spočívá v tom, že upravuje dva okamžiky účinnosti

odstoupení od smlouvy, kdy na první pohled není zcela zřejmé, na které případy se který z okamžiků vztahuje.

4.3 Povinnosti držitelů licencí ve vztahu ke spotřebitelům

Kromě výše zmíněných opatření na ochranu zákazníka, týkajících se především práv zákazníka, obsahuje ustanovení §11a energetického zákona i opatření směřující spíše k povinnostem držitelů licence a z tohoto důvodu bylo logičtější jejich výklad zařadit až do této kapitoly.

Mezi tato opatření, uložená pouze držitelům licence na výrobu elektřiny, výrobu plynu, obchod s elektřinou nebo obchod s plynem (dále jen „dodavatel elektřiny nebo plynu“) patří povinnost informační a povinnost týkající se způsobu placení. Jediným opatřením, které dopadá také na dodavatele tepelné energie je dále povinnost týkající se stanovení záloh.

Kromě ustanovení §11a energetického zákona obsahuje některé povinnosti držitelů licence též ustanovení § 11 energetického zákona. Ani zde se však nejedná o taxativní výčet. Další povinnosti držitelů licence jsou roztroušeny v jiných ustanoveních energetického zákona týkajících se držitelů konkrétních licencí, přičemž některé jejich povinnosti lze najít i v jiných zákonech.

4.3.1 Informační povinnost

Ustanovení § 11a odst. 1 energetického zákona ukládá dodavateli elektřiny nebo plynu informační povinnost směřující vůči domácnostem a podnikajícím fyzickým osobám. Informační povinnost se vztahuje na podmínky dodávek plynu nebo elektřiny a cen za tyto dodávky, které je dodavatel elektřiny nebo plynu povinen zveřejnit způsobem umožňujícím dálkový přístup.

V tomto ustanovení lze spatřovat omezení osobní působnosti pouze na některé adresáty, konkrétně tedy dodavatele elektřiny nebo plynu na jedné straně a domácnosti a podnikající fyzické osoby (které jsou dále omezeny roční spotřebou plynu do 630 MWh nebo povinností odebírat elektřinu z hladiny nízkého napětí) na straně druhé.¹⁰¹

¹⁰¹ ZDVIHAL, Zdeněk, op. cit. sub 25, s. 349.

Povinnost stanovená v prvním odstavci souvisí s povinností stanovenou směrnicemi¹⁰², týkající se zajištění tzv. univerzální služby, tedy „*práva na dodávky elektřiny nebo plynu ve stanovené kvalitě za přiměřené, jednoduše a jasně srovnatelné, transparentní a nediskriminační ceny*“. Směrnice stanovují tuto povinnost vůči zákazníkům v domácnostech s tím, že je možné ji rozšířit i na malé podniky, čehož využil i český zákonodárce.¹⁰³

V případě, že dodavatel elektřiny nebo plynu zvýší ceny za dodávky nebo změni jiné podmínky dodávek, je povinen tyto změny oznámit svým zákazníkům způsobem sjednaným ve smlouvě, a to nejpozději třicátý den přede dnem jejich účinnosti. Pokud si způsob oznámení nesjednali, splní dodavatel elektřiny nebo plynu svoji povinnost oznámením prokazatelným způsobem.

Co se týče samotného oznámení, to musí odpovídat požadavkům směrnic¹⁰⁴, tedy musí být přímé, včasné, transparentní a srozumitelné. Z uvedeného vyplývá, že nepostačí pouhé oznámení o změně, ale dodavatel elektřiny nebo plynu by měl zákazníka informovat také o důvodech, podmínkách a rozsahu těchto změn.¹⁰⁵

4.3.2 Způsob placení a placení záloh

Do osmého a devátého odstavce ustanovení § 11a energetického zákona byla převzata dvě opatření z Přílohy I směrnic¹⁰⁶, týkající se požadavku na způsob platby a placení záloh.

První povinností dodavatele elektřiny a plynu je, že nesmí se zákazníkem sjednat způsob platby za dodanou elektřinu nebo plyn, který by ho jakkoliv diskriminoval či znevýhodňoval. Zákazník tak má mít právo vybrat si z jakéhokoliv běžného způsobu placení.

¹⁰² Čl. 3 odst. 7 třetí směrnice pro elektroenergetiku a čl. 3 odst. 3 třetí směrnice pro plynárenství.

¹⁰³ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 198.

¹⁰⁴ Viz Příloha I bod 1 písm. b) třetí směrnice pro elektroenergetiku a třetí směrnice pro plynárenství.

¹⁰⁵ ZDVIHAL, Zdeněk, op. cit. sub 25, s. 350.

¹⁰⁶ Blíže viz Příloha I bod 1 písm. d) třetí směrnice pro plynárenství a příloha I bod 1 písm. d) třetí směrnice pro elektroenergetiku.

Druhá povinnost dopadá na dodavatele elektřiny, plynu nebo tepelné energie v případě, že si se zákazníkem sjednal platbu prostřednictvím záloh, kdy maximální výše záloh vždy musí odpovídat důvodně předpokládané spotřebě elektřiny, plynu nebo tepelné energie.

4.3.3 Základní povinnosti držitelů licencí podle ustanovení § 11 energetického zákona

I přesto, že je ustanovení § 11 energetického zákona označeno jako práva a povinnosti držitelů licencí, upravuje zmíněné ustanovení pouze jejich povinnosti. Odstavec první je pak stanoven obecně pro všechny držitele licence, další odstavce zmiňují povinnosti týkající se pouze držitelů vybraných licencí. V následujících odstavcích jsou pak vybrány pouze ty povinnosti, jejichž účelem je naplňování práv spotřebitelů.

V ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) energetického zákona je stanovena zásadní povinnost držitelů licence spočívající v „*zajištění spolehlivé a trvale bezpečné dodávky energie*“. Tato povinnost avšak vzniká pouze v případě, že je dále stanovena ve zvláštní části zákona.¹⁰⁷

Kromě zajištění spolehlivosti a bezpečnosti dodávky pak musí držitel licence „*dodržovat i její kvalitu*“.¹⁰⁸ K provedení této povinnosti vydal ERÚ na základě zákonného zmocnění vyhlášku o kvalitě dodávek elektřiny a vyhlášku o kvalitě dodávek plynu¹⁰⁹, v nichž jsou upraveny parametry kvality těchto dodávek, včetně výše náhrad za nedodržení těchto požadavků. Vzhledem k tomu, že zákonné zmocnění v ustanovení § 98a odst. 2 písm. c) energetického zákona se týká pouze oblasti elektroenergetiky a plynárenství, není zřejmé, zda se tato povinnost vztahuje i na držitele licence na výrobu a rozvod tepelné energie. Eichlerová se však s odkazem na obecnou povinnost

¹⁰⁷ Tak je tomu např. v případě obchodníka s plynem v ustanovení § 61 odst. 2 písm. d) a výrobce s plynem v ustanovení § 73a energetického zákona.

¹⁰⁸ Viz ustanovení § 11 odst. 1 písm. h) energetického zákona.

¹⁰⁹ Blíže viz vyhláška ERÚ č. 540/2005 Sb., o kvalitě dodávek elektřiny a souvisejících služeb v elektroenergetice a vyhláška ERÚ č. 545/2006 Sb., o kvalitě dodávek plynu a souvisejících služeb v plynárenství.

plnit ve střední jakosti v případě absence smluvního ujednání¹¹⁰ příklání k tomu, že tato povinnost navazuje na základní povinnost řádného výkonu licencované činnosti, a tudíž se vztahuje i na držitele licence v oblasti teplárenství.¹¹¹

Z ustanovení § 11 odst. 2 písm. f) energetického zákona vyplývá „*povinnost vyúčtování dodávky elektřiny, plynu a tepelné energie*“. Cílem této povinnosti, která vyplývá z druhé směrnice o energetické účinnosti, je dostatečně informovat zákazníky o jejich spotřebě. Podrobnosti vyúčtování stanoví vyhláška č. 70/2016 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích, kterou vydal ERÚ na základě zmocnění daného ustanovením § 98a odst. 2 písm. j) energetického zákona a která bude podrobněji rozebrána v podkapitole č. 6.1. Vyúčtování by podle vyhlášky mělo obsahovat také informace týkající se reklamace, způsoby řešení sporů a práva z nich vyplývající a kontaktní údaje na ERÚ a MPO.¹¹²

Na povinnost vyúčtování pak navazuje ustanovení § 11 odst. 1 písm. p) energetického zákona, které ukládá držitelům licence „*povinnost umožnit zákazníkům získávání vyúčtování v elektronické podobě a na žádost zákazníka povinnost vysvětlit, jak bylo jejich vyúčtování vypracováno.*“

Kromě informační povinnosti stanovené v § 11a energetického zákona, o které bylo pojednáno výše, obsahuje ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) „*povinnost uvádět pravdivé a úplné informace o podmínkách dodávek energie*“. Tato povinnost je na rozdíl od informační povinnosti v ustanovení § 11a odst. 1 stanovena obecně a neomezuje okruh držitelů licencí ani okruh adresátů, vůči nimž směřuje.

Druhá směrnice o energetické účinnosti¹¹³ ukládá členským státům „*povinnost bezplatně a vhodným způsobem zajistit, aby koneční zákazníci¹¹⁴ měli možnost snadného*

¹¹⁰ Viz ustanovení § 1915 občanského zákoníku.

¹¹¹ Viz EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 185.

¹¹² Ibid., s. 183.

¹¹³ Konkrétně čl. 10 odst. 2 a 3 a čl. 11 odst. 1 druhé směrnice o energetické účinnosti.

¹¹⁴ Konečným zákazníkem je podle čl. 2 bodu 23 zmíněné směrnice „*každá fyzická nebo právnická osoba, jež nakupuje energii pro své vlastní konečné využití*“.

přístupu k informacím a vyúčtování o jejich spotřebě, včetně historické spotřeby“. Implementaci těchto článků provádí nikoliv zcela přesně ustanovení § 11 odst. 1 písm. p) energetického zákona, které zní: *„držitel licence je povinen na žádost zákazníka v postavení spotřebitele zpřístupnit jím určenému poskytovateli energetických služeb údaje z vyúčtování dodávky energie a údaje o jeho spotřebě energie za alespoň 3 předcházející účtovací období.“* Hlavní nepřesnost této úpravy spočívá v tom, že podle výše zmíněné směrnice má právo na informace o historické spotřebě každý konečný zákazník, podle energetického zákona má toto právo na žádost zákazníka v postavení spotřebitele poskytovatel energetických služeb. Zákazník v postavení spotřebitele je užším pojmem než pojem konečný zákazník. Logickým výkladem a *minor ad maius* lze však dojít k závěru, že má-li toto právo osoba pověřená zákazníkem, tím spíše ho musí mít i osoba v postavení zákazníka.¹¹⁵

V poslední řadě je třeba zmínit *„povinnost mlčenlivosti o skutečnostech obchodního, technického a finančního charakteru, o kterých se držitel licence dozvěděl od svých zákazníků“*.¹¹⁶

4.3.4 Povinnosti při změně dodavatele elektřiny nebo plynu

V případě, že se zákazník rozhodne změnit svého dodavatele elektřiny nebo plynu, je držitel licence vyjmenovaný v ustanovení § 11 odst. 4 energetického zákona *„povinen provést úkony nezbytné k uskutečnění této volby nebo změny dodavatele“*.

Tato povinnost koresponduje s právem zákazníka na bezplatnou volbu a změnu dodavatele elektřiny v ustanovení § 28 odst. 1 písm. e) energetického zákona a dodavatele plynu v ustanovení § 62 odst. 1 písm. b) energetického zákona.

Pokud však zákazník ukončí smlouvu s dosavadním dodavatelem v rozporu se sjednanými smluvními podmínkami, nezbavuje ho to odpovědnosti za škodu, kterou tím dodavateli způsobil.

¹¹⁵ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 17, s. 188.

¹¹⁶ Viz ustanovení § 11 odst. 1 písm. g) energetického zákona.

Co se týče samotné problematiky procesu změny dodavatelů elektřiny a plynu, o té bude pojednáno blíže ve čtvrté kapitole.

4.3.5 Institut pokračování ve výkonu licencované činnosti, institut povinnosti nad rámec licence a institut dodavatele poslední instance

Institut pokračování ve výkonu licencované činnosti upravený v ustanovení § 10 odst. 4 a institut povinnosti nad rámec licence upravený v ustanovení § 12 slouží spolu s institutem dodavatele poslední instance v ustanovení § 12a energetického zákona k ochraně zákazníků před ohrožením jejich dodávek z důvodu na straně držitele licence.

Institut pokračování ve výkonu licencované činnosti se týká držitelů licence na činnosti, které se podle ustanovení § 3 odst. 2 energetického zákona uskutečňují ve veřejném zájmu¹¹⁷. Jedná se o činnosti, které jsou natolik důležité z hlediska bezpečnosti, nenahraditelnosti a spolehlivosti dodávek zákazníkům, že je k jejich zajištění možné omezit i vlastnická práva jiných osob.¹¹⁸ V případě, že držitel licence na tyto činnosti požádá o zrušení licence, vzniká mu povinnost pokračovat ve výkonu licencované činnosti po dobu, kterou mu stanoví ERÚ, nejvýše však po dobu 12 měsíců ode dne právní moci rozhodnutí o zrušení licence. Zprostit se této povinnosti může držitel licence pouze v případě, prokáže-li, že není schopen pokračovat ve výkonu licence z důvodu překážek, které jsou nezávislé na jeho vůli a které není schopen překonat.

Institut povinnosti nad rámec licence byl dříve označován jako povinnost veřejné služby.¹¹⁹ Tato povinnost se vztahuje k dodávkám tepelné energie a k distribuci elektřiny a plynu. Zákon rozlišuje dva případy, kdy může dojít ke vzniku povinnosti poskytovat služby nad rámec licence, podmínkou pro vznik této povinnosti je však vždy rozhodnutí ERÚ¹²⁰, jež může být vydáno pouze v případě naléhavé potřeby a ve

¹¹⁷ Činnostmi uskutečňovanými ve veřejném zájmu podle ustanovení § 3 odst. 2 energetického zákona jsou „přenos elektřiny, přeprava plynu, distribuce elektřiny a distribuce plynu, uskladňování plynu a výroba a rozvod tepelné energie“.

¹¹⁸ BOUŠOVÁ, Ivanka a kol. *Energetická legislativa v kostce 3*. Praha: Done, s.r.o., 2009, s. 31.

¹¹⁹ *Ibid.*, s. 17.

¹²⁰ Viz ustanovení § 17 odst. 6 písm. b) a c) energetického zákona.

veřejném zájmu. Prvním případem je situace, kdy držitel licence není schopen řádně pokračovat ve výkonu licencované činnosti a převzetí jeho povinností je uloženo jinému držiteli licence. Druhý případ nastává ve chvíli, kdy držitel licence ztratí právo užívat energetické zařízení. ERÚ pak uloží tomuto držiteli licence pokračovat ve výkonu licencované činnosti a vlastníkovvi předmětného energetického zařízení stanoví povinnost poskytnout toto zařízení a výkon činnosti tím umožnit, čímž dojde k omezení jeho vlastnických práv. Rozhodnout o omezení vlastnických práv vlastníka energetického zařízení je však možné i v prvním případě, tedy v případě převzetí povinností jiným subjektem.¹²¹

Rozhodnutí o uložení povinnosti nad rámec licence a omezení vlastnického práva jsou vydávána na dobu určitou, nejdéle na 12 měsíců. Z důvodu naléhavé potřeby a ve veřejném zájmu však ERÚ může dobu platnosti rozhodnutí prodloužit. V zákoně tak není stanovena maximální možná doba, po kterou může být tato povinnost uložena. Podle ustanovení § 10 odst. 7 energetického zákona stanoví ERÚ na základě znaleckého posudku úhradu za poskytnutí energetického zařízení. V případě, že držitel licence na distribuci elektřiny nebo plynu prokáže, že mu plněním povinnosti nad rámec licence vznikla ztráta, ERÚ podle toho upraví výši regulovaných cen. Naproti tomu držitel licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie má v případě prokazatelné ztráty právo na její úhradu z prostředků Energetického regulačního fondu, který je upraven ustanovením § 14 energetického zákona. Podrobnosti čerpání příspěvků z Energetického regulačního fondu jsou pak stanoveny ve vyhlášce č. 280/2007 Sb.¹²², o Energetickém regulačním fondu.¹²³

V důsledku implementace směrnice 2003/54/ES¹²⁴ se v energetickém zákoně v ustanovení § 12a objevil nový institut dodavatele poslední instance.¹²⁵ Dodavatel

¹²¹ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 219.

¹²² Zákonné zmocnění k vydání této vyhlášky je zakotveno v ustanovení § 98a odst. 2 písm. d) energetického zákona.

¹²³ EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 222-228.

¹²⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/54/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 96/92/ES.

¹²⁵ Institut dodavatele poslední instance zavedla novela energetického zákona č. 670/2004. Sb.

poslední instance je náhradníkem za původního dodavatele, který není schopen dále elektřinu nebo plyn dodávat z důvodu ztráty oprávnění nebo možnosti dodávat elektřinu nebo plyn.¹²⁶ Dodavatel poslední instance, kterým je obchodník s elektřinou nebo plynem, je povinen dodávat elektřinu nebo plyn oprávněným zákazníkům za ceny stanovené ERÚ po dobu nejdéle 6 měsíců. Dodavatel poslední instance tak slouží pouze jako pojistka před získáním řádného dodavatele elektřiny nebo plynu. Institut dodavatele poslední instance se však vztahuje pouze na zákazníky, jejichž spotřeba plynu nebyla za posledních 12 měsíců vyšší než 630 MWh. Domácnosti s novým odběrným místem, do kterého nebyla dosud elektřina nebo plyn dodávány, mohou navíc dodavatele poslední instance o dodávku požádat a ten má opět povinnost po dobu 6 měsíců plnit.¹²⁷

4.3.6 Dílčí shrnutí

Jednou z hlavních povinností držitelů licence je povinnost informační, která je v energetickém zákoně zařazena do tzv. ochranných opatření v ustanovení § 11a. Povinnost informovat domácnosti a podnikající fyzické osoby způsobem umožňujícím dálkový přístup ohledně podmínek a cen za dodávky elektřiny a plynu však dopadá pouze na držitele licence na výrobu elektřiny/plynu nebo obchod s elektřinou/plynem. V případě zvýšení cen za dodávky nebo změny jiných podmínek je navíc držitel licence povinen tuto změnu oznámit nejpozději třicátý den před nabytím účinnosti těchto změn.

V rámci ochranných opatření mají dále dodavatelé elektřiny a plynu povinnost umožnit zákazníkovi neznevýhodňující způsob platby a spolu s dodavateli tepelné energie jsou omezeni i ve stanovení maximální výše záloh za jejich dodávky.

Mezi další povinnosti držitelů licence, které jsou upraveny v ustanovení § 11 energetického zákona, patří zajištění spolehlivé, trvale bezpečné dodávky energie, včetně dodržování kvality dodávek a povinnost řádného vyúčtování.

¹²⁶ HANDRLICA, Jakub, *Zabezpečení práva odběratelské domácnosti na dodávku elektrické energie*, Jurisprudence č. 4, 2005, s. 16-17.

¹²⁷ BOUŠOVÁ, Ivanka a kol., op. cit. sub 118, s. 50.

K zabránění tomu, aby se zákazníci ocitli v situaci, v níž jim náhle není zajištěna určitá dodávka z důvodu způsobených na straně držitele licence, obsahuje energetický zákon tři možné pojistky. V první řadě se jedná o institut pokračování ve výkonu licence, který dopadá na držitele licencí týkající se činností, jež se uskutečňují ve veřejném zájmu. V tomto případě má držitel licence požadující zrušení licence povinnost pokračovat v jejím výkonu po dobu stanovenou ERÚ. Druhou pojistkou je institut povinnosti nad rámec licence, který se vztahuje na držitele licence na výrobu nebo rozvod tepelné energie a držitele licence na distribuci elektřiny nebo plynu. Tato povinnost je rovněž ukládána ERÚ a spočívá buď v převzetí povinnosti výkonu licence jiným držitelem licence za držitele, který již není schopen řádně pokračovat v jejím výkonu nebo v povinnosti vlastníka umožnit výkon licence poskytnutím energetického zařízení, ke kterému držitel licence ztratil uživatelské právo. V neposlední řadě je možné využít institutu dodavatele poslední instance, který se týká dodavatelů elektřiny nebo plynu. Dodavatel poslední instance slouží jako dočasná náhradní pojistka v případě ztráty oprávnění nebo možnosti dodávat plyn nebo elektřinu původním dodavatelem.

5 Energetický regulační úřad

ERÚ patří podle kompetenčního zákona¹²⁸ mezi ústřední orgány státní správy. Úřad se sídlem v Jihlavě byl zřízen energetickým zákonem jako správní úřad pro výkon regulace v energetice a jeho úkolem je zejména chránit oprávněné zájmy zákazníků v energetických odvětvích.¹²⁹

Novelou energetického zákona č. 131/2015 Sb. dojde s účinností k 1. srpnu 2017 ke změně v organizaci ERÚ, který již nebude orgánem monokratickým v čele s předsedou (jako dosud), nýbrž kolektivním orgánem, v jehož čele bude stát pětičlenná Rada ERÚ. Členové Rady budou jmenováni a odvoláváni vládou na návrh ministra průmyslu a obchodu. Z důvodové zprávy k této novele vyplývá, že důvodem pro zavedení této změny byla snaha zabránit možným rizikům subjektivního řízení a vzniku

¹²⁸ Viz ustanovení § 2 bod 9 zákona České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky (Kompetenční zákon).

¹²⁹ Viz ustanovení § 17 odst. 1, 2 a 4 energetického zákona.

odborných a řídicích chyb jednotlivce, vzhledem k nezávislosti Úřadu na jakýchkoliv jiných ústavních institucích a také snaha přiblížit se modelům úřadů převažujícím v Evropě.¹³⁰

5.1 Pravomoci ERÚ

ERÚ v souladu s ustanovením § 17 odst. 6 energetického zákona „*rozhoduje o udělení, změně, prodloužení nebo zrušení licence, uložení povinnosti dodávek na rámec licence, regulaci cen podle zákona o cenách*“ a v neposlední řadě řeší spory mezi zákazníky a držiteli licence.

Podle ustanovení § 17 odst. 7 energetického zákona rozhoduje spory:

- o uzavření smlouvy, o omezení, přerušení nebo obnovení dodávek nebo distribuce elektřiny, plynu nebo tepelné energie z důvodu neoprávněného odběru nebo neoprávněné distribuce.
- o splnění povinností ze smluv mezi držiteli licence nebo mezi držitelem licence a zákazníkem. V případech, ve kterých by jinak byl příslušný k rozhodování soud, však ERÚ rozhoduje pouze za podmínky, že s tím souhlasí všichni účastníci řízení.¹³¹
- o připojení nebo přístupu k přenosové soustavě nebo distribuční soustavě, přepravní soustavě, zásobníkům plynu a těžebním plynovodům, včetně sporů o přístup k přeshraniční kapacitě pro přenos elektřiny, přepravy plynu nebo distribuci elektřiny nebo plynu.
- na návrh zákazníka v postavení spotřebitele odebírajícího elektřinu, plyn nebo tepelnou energii pro spotřebu v domácnosti nebo zákazníka, který je podnikající fyzickou osobou rozhoduje spory o splnění povinností ze smluv, jejichž předmětem je dodávka nebo distribuce elektřiny, plynu nebo tepelné energie a spory o určení, zda právní vztah, jehož předmětem

¹³⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 131/2015 Sb., op. cit. sub 9, s. 180.

¹³¹ Blíže např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 4. 2010, sp. zn. Konf 108/2009-11.

je dodávka nebo distribuce elektřiny, plynu nebo tepelné energie, vznikl, trvá nebo zanikl, a kdy se tak stalo.¹³²

Novelou zákona o ochraně spotřebitele provedenou zákonem č. 378/2015 Sb. byla s účinností od 1. února 2016 do českého právního řádu zavedena možnost mimosoudního řešení sporů. Podle ustanovení § 20e zákona o ochraně spotřebitele je subjektem mimosoudního řešení sporů v oblasti elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství ERÚ.

ERÚ je také dozorovým orgánem, který podle ustanovení § 18 energetického zákona vykonává dozor nad dodržováním nejen energetického zákona, zákona o cenách a zákona o podporovaných zdrojích energie, ale například i povinností stanovených zákonem o ochraně spotřebitele.¹³³

5.2 Oddělení ochrany spotřebitele a odbor právní ochrany spotřebitele

ERÚ poskytuje pomoc spotřebitelům v oblasti energetiky prostřednictvím Oddělení ochrany spotřebitele se sídlem v Jihlavě a Odboru právní ochrany spotřebitele se sídlem v Praze (dále jen „OPOS“).

Na oddělení ochrany spotřebitele se může obrátit jak nepodnikající fyzická osoba, tak podnikající fyzická i právnická osoba například v případě, že s ní dodavatel odmítá komunikovat nebo tato osoba nesouhlasí s vyřízením reklamace nebo uloženou smluvní sankcí, dále pokud potřebuje pomoc při změně dodavatele nebo ukončení smluvního vztahu nebo s jakýmkoliv jiným podnětem nebo stížností.

V případě, že se jedná o problém složitějšího rázu, je možné se obrátit na OPOS. Na něj se však mohou obracet pouze nepodnikající fyzické osoby – spotřebitelé. Účelem OPOS je rychlejší, finančně méně náročné a efektivnější smířčí řešení sporů

¹³² Dle usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 7. 2015, sp. zn. Konf 26/2014, je ERÚ oprávněn rozhodovat spory podle ustanovení § 17 odst. 7 písm. e) energetického zákona jen tehdy, je-li navrhovatelem zákazník. „*Domáhá-li se tedy svých práv ze smlouvy se zákazníkem držitel licence, je tu založena obecná pravomoc soudu ve věci rozhodnout (§ 7 odst. 1 o.s.ř.)*“.

¹³³ Viz také ustanovení § 23 odst. 11 zákona o ochraně spotřebitele.

mezi spotřebitelem a dodavatelem. Spotřebitel musí nejdříve uplatnit svoji stížnost u vlastního dodavatele elektřiny nebo plynu¹³⁴ a až v případě nespokojenosti s vyřízením této stížnosti ve standardním reklamačním řízení je dále možné vyhledat pomoc u OPOS. Řízení před OPOS je písemné a jeho výsledkem je nezávazné stanovisko. OPOS se kromě hájení spotřebitelských zájmů a mimosoudního řešení sporů podílí také na přípravě legislativy v oblasti energetiky.¹³⁵ Dle informací poskytnutých ERÚ přijal OPOS za rok 2016 celkem 3499 písemných stížností a podnětů, vyřídil 5827 telefonických podání a poskytl 289 osobních konzultací.¹³⁶

5.3 Etický kodex obchodníka s elektřinou a plynem

Etický kodex obchodníka s elektřinou a plynem byl vydán ERÚ poprvé v roce 2012. Účelem Kodexu je vytvoření „*podmínek a pravidel napomáhajícím prosazování principů poctivého obchodního styku, ochrany dobrých mravů a posílení obecné důvěry v energetický trh*“.¹³⁷ Kodex tak poskytuje ochranu spotřebitelům i v případech zákonem neupravených s cílem pomoci spotřebitelům s vhodným výběrem jejich dodavatele. Obchodníci s energiemi, kteří dobrovolně přistoupili k tomuto Kodexu, dávají zákazníkům najevo svoji vůli dodržovat základní etické mantinely v něm stanovené. Seznam těchto obchodníků je zveřejněn na webových stránkách ERÚ. Ke konci roku 2016 se ke Kodexu přihlásilo přes 50 obchodníků, což představuje většinu dodavatelů energií v České republice.¹³⁸

Dne 2. ledna 2017 nabyl účinnosti aktualizovaný Kodex, v důsledku čehož původní Kodex z roku 2012 pozbyl platnosti. Důvodem k první aktualizaci Kodexu je

¹³⁴ OPOS není orgánem způsobilým k řešení sporů v oblasti dodávek tepla.

¹³⁵ ERÚ [online]. Energetický regulační úřad: © 2014-2017 [cit. 24. května 2017]. Dostupné na <<https://www.eru.cz/cs/informacni-centrum>>.

¹³⁶ Příloha č. 1 – *Odpověď ERÚ ze dne 5. června 2017 na žádost o poskytnutí informace.*

¹³⁷ ERÚ. *Etický kodex obchodníka s elektřinou a plynem* [online]. www.eru.cz, 15. prosince 2016 [cit. 24. května 2017]. Dostupný na <<https://www.eru.cz/documents/10540/462722/Etick%C3%BD%20kodex-%C3%BA%C4%8Dinnost+2.1.2017.pdf/e919ebf5-9a79-4b71-89fd-c67219fba0dc>>.

¹³⁸ ERÚ. *Tisková zpráva: Další společnosti se připojily k Etickému kodexu obchodníka s energiemi, ERÚ bude kontrolovat jeho dodržování* [online]. www.eru.cz, 27. května 2014 [cit. 24. května 2017]. Dostupné na <https://www.eru.cz/documents/10540/580499/TZ_Etick%C3%BD%20kodex+2/2f64ce27-0caa-442e-a547-bad2878e1ac2>.

především zajištění větší transparentnosti pravidel pro komunikaci obchodníků a zákazníků a také zajištění kontroly dodržování jeho pravidel. Jedním z nových ustanovení je požadavek zveřejňovat ve vyúčtování datum nejbližšího možného ukončení smlouvy i přesto, že tato povinnost výslovně ze zákona nevyplývá.¹³⁹ Ke datu vypracování této práce jej však zatím podepsalo pouze 18 signatářů.¹⁴⁰

Na základě podnětů ERÚ prověřuje případná porušení Etického kodexu a k jejich nápravě je oprávněn ukládat případná opatření. V případě jejich nedodržení může ERÚ následně rozhodnout o vyškrtnutí obchodníka ze Seznamu.

5.4 Dílčí shrnutí

ERÚ je ústředním orgánem státní správy pro výkon regulace v energetice. Kromě dozorové činnosti je jeho hlavním úkolem v oblasti ochrany spotřebitele řešení sporů mezi zákazníky a držiteli licence v zákonem stanovených případech. Spotřebitelům poskytuje metodickou pomoc prostřednictvím svého Oddělení pro ochranu spotřebitele a Odboru právní ochrany spotřebitele. Podle zákona o ochraně spotřebitele je ERÚ také oprávněn k rozhodování mimosoudních sporů, které provádí prostřednictvím OPOS. V čele ERÚ stojí jeho předseda. Od 1. srpna 2017 jej však nahradí kolegiální orgán v čele s Radou ERÚ.

Za účelem hájení oprávněných zájmů spotřebitelů byl ERÚ vytvořen Etický kodex obchodníka, který stanovuje základní etická pravidla pro chování obchodníků v oblasti poskytování dodávek elektřiny a plynu. Etický kodex je založený na dobrovolné účasti obchodníků a umožňuje spotřebitelům jednodušší výběr jejich dodavatele.

¹³⁹ ERÚ. *Tisková zpráva: Předsedkyně ERÚ Vitásková vyzývá dodavatele energií (plyn, elektřina): Uvádějte na svých vyúčtováních pro domácnosti datum ukončení smlouvy, přestože Vám to zákon nenařizuje, tisková zpráva Energetického regulačního úřadu* [online]. www.eru.cz, 13. ledna 2017 [cit. 25. května 2017]. Dostupné na <https://www.eru.cz/documents/10540/2858266/20170113_TZ_vyzva_dodavatelum_energii.pdf/20d2da0a-7dfe-4743-b792-bf005fd9de56>.

¹⁴⁰ ERÚ. *Seznam obchodníků s elektřinou a plynem* [online]. www.eru.cz, 2. ledna 2017 [cit. 25. května 2017]. Dostupné na <https://www.eru.cz/documents/10540/462722/novy_seznam_obchodniku.pdf/a69a6012-79f1-4393-bd4c-216befcf4ae3>.

6 Vybrané problémy v oblasti energetiky

Úkolem této kapitoly je nastínit hlavní problémy, se kterými se spotřebitel v oblasti energetiky může setkat. Kromě vyúčtování energií a problematiky nekalých obchodních praktik je hlavní pozornost věnována především procesu změny dodavatele energií a problematice neoprávněných odběrů, která je předmětem rozsáhlé judikatury.

6.1 Vyúčtování energií

S účinností od 1. července 2016 ERÚ v souladu se zákonným zmocněním¹⁴¹ vydal vyhlášku č. 70/2016 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích. Tato vyhláška nahradila vyhlášku č. 210/2011 Sb., o rozsahu, náležitostech a termínech vyúčtování dodávek elektřiny, plynu nebo tepelné energie a souvisejících služeb. Důvodem vytvoření nové vyhlášky byla dle ERÚ potřeba sjednocení nového pojmosloví v souvislosti s přijetím novely energetického zákona č. 131/2015 Sb., jakož i zavedení přehlednějšího a transparentnějšího vyúčtování.

Vyhláška v ustanovení § 2 rozlišuje tři druhy vyúčtování – řádné, mimořádné a opravné. Řádné vyúčtování provádí dodavatel za zúčtovací období, které zpravidla trvá 12 měsíců. Mimořádné vyúčtování je dodavatel povinen vystavit bezplatně na žádost zákazníka k 31. prosinci kalendářního roku a dále v případě ukončení odběru elektřiny nebo plynu v odběrném místě nebo při změně dodavatele. Opravné vyúčtování pak slouží k opravě řádného a mimořádného vyúčtování.

Dle výše zmíněné vyhlášky se doklad o vyúčtování poskytuje v písemné nebo elektronické podobě na základě dohody se zákazníkem, a to v přehledné, čitelné a srozumitelné formě. Doklad o vyúčtování se skládá ze tří částí - ze základní části označené jako část A, části podrobné označené jako část B a části doprovodné označené písmenem C. Na základě žádosti zákazníka může být vyúčtování poskytováno v zúženém rozsahu, v tomto případě se pak skládá pouze z části A, popř. i části B. Dodavatel je však i v tomto případě povinen zpřístupnit zákazníkovi ostatní části způsobem umožňujícím dálkový přístup.

¹⁴¹ Viz ustanovení § 98a odst. 2 písm. j) energetického zákona.

Základní část označená písmenem A obsahuje kromě identifikačních údajů obchodníka, také vymezení zúčtovacího období, celkové množství dodané komodity, výši celkové fakturované částky, celkovou výši záloh uhrazených zákazníkem, případnou výši přeplatku nebo nedoplatku a v neposlední řadě kontakt na zákaznickou linku. Z podrobné části označené písmenem B zákazník zjistí adresu a kód odběrného místa, označení sjednaného produktu, sazbu distribuce elektřiny a rozpis jednotlivých plateb za dodávku elektřiny nebo plynu a související služby. Poslední doprovodná část pod písmenem C zahrnuje informace o původu energie, dopadech výroby energie na životní prostředí, možnostech uplatnění reklamace dokladu o vyúčtování, způsobu řešení sporů mezi zákazníkem a obchodníkem a kontaktní údaje na ERÚ a MPO.¹⁴²

Po necelém roce praktické aplikace této vyhlášky dospěl ERÚ k závěru, že údaje poskytované na vyúčtování nejsou ani ve stávající podobě dostatečné a proto je třeba doplnit do vyúčtování další informace. Konkrétně se jedná o údaje identifikující smlouvu, na základě níž je vyúčtování prováděno, včetně data uzavření smlouvy a doby, na kterou je smlouva uzavřena, dále datum zahájení dodávky a především datum ukončení smlouvy a vymezení doby, v níž je zákazník oprávněn bezplatně smlouvu ukončit. Tyto informace by měly sloužit k vyrovnání informační nerovnováhy mezi zákazníkem a dodavatelem a zabránit především nekalým praktikám obchodníků zneužívajících svého postavení, jejichž důsledkem je znemožnění svobodné a bezplatné změny dodavatele. V současné době se tak v připomínkovém řízení nachází návrh vyhlášky, kterým by se v tomto ohledu dosavadní vyhláška č. 70/2016 Sb. změnila.¹⁴³

V případě, že zákazník nesouhlasí s dokladem o vyúčtování, má právo jej reklamovat. Vyhláška o kvalitě dodávek plynu a souvisejících služeb v plynárenství¹⁴⁴

¹⁴² Blíže viz vyhláška ERÚ č. 70/2016 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích.

¹⁴³ Důvodová zpráva k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 70/2016 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích [cit. 27. května 2017]. Dostupné na <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSAMD8FWJ6>>.

¹⁴⁴ Viz ustanovení § 14 vyhlášky ERÚ č. 545/2006 Sb., o kvalitě dodávek plynu a souvisejících služeb v plynárenství.

a vyhláška o kvalitě dodávek elektřiny a souvisejících služeb v elektroenergetice¹⁴⁵ obsahuje standart lhůty pro vyřízení reklamace o vyúčtování. Dodavatel je povinen písemně vyřídit reklamaci do 15 dnů od jejího doručení a v případě, že shledá oprávněnost takové reklamace, je povinen nahradit rozdíl v platbách do 30 dnů od doručení reklamace. V případě nedodržení těchto lhůt pak zákazníkovi náleží náhrada za každý i započatý den prodlení ve výši 750 Kč, max. však 7.500 Kč v případě dodávky plynu, v případě elektřiny náleží náhrada ve výši 600 Kč, nejvýše však 24.000 Kč.

6.2 Změna dodavatele elektřiny a plynu

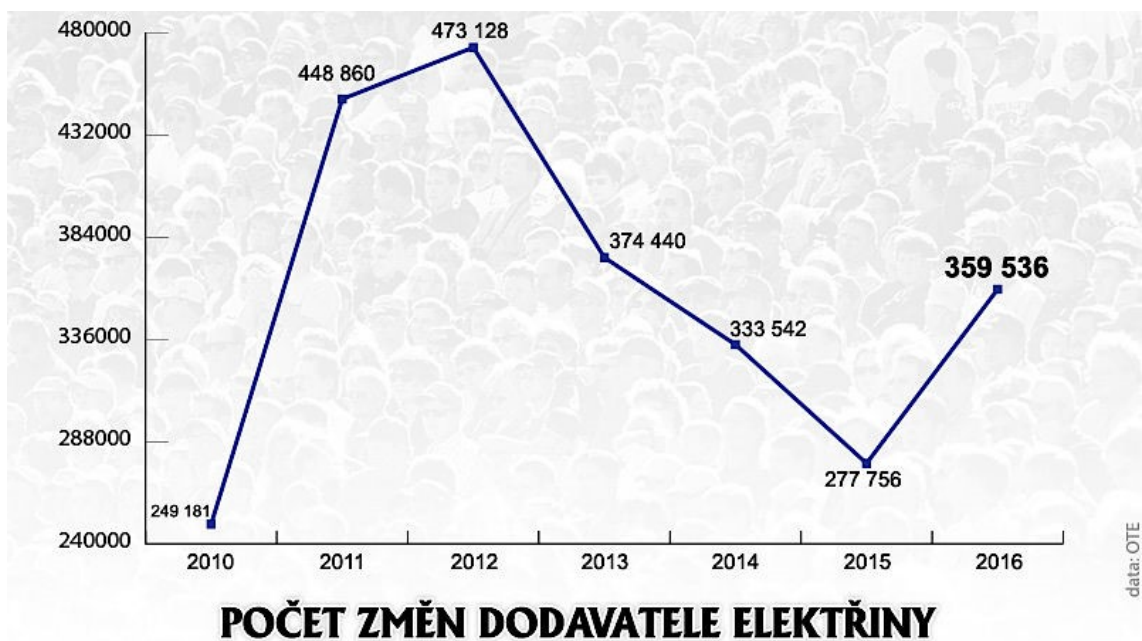
Právo na změnu dodavatele elektřiny a plynu vyplývá z ustanovení § 28 odst. 1 písm. e) a § 62 odst. 1 písm. b) energetického zákona. Toto právo souvisí s postupnou liberalizací trhu s elektřinou a plynem. Práva na změnu dodavatele elektřiny mohou využít všichni zákazníci od 1. ledna 2006, v případě dodavatele plynu pak od 1. ledna 2007, tedy ode dne úplného otevření trhu s elektřinou a plynem.¹⁴⁶ Z práva na změnu dodavatele vyplývá svobodná a především bezplatná volba a změna dodavatele.

Z grafů zobrazených na obrázku č. 5 a 6 je zřejmé, že k největšímu počtu změn dodavatele elektřiny došlo v roce 2012, v případě plynu pak v roce 2011. Do roku 2015 pak docházelo k poklesu celkového počtu změn dodavatelů, avšak od roku 2016 lze opět pozorovat zvyšování zájmu o změnu dodavatelů elektřiny a plynu. Z aktuálních měsíčních zpráv přístupných na webových stránkách operátora trhu OTE, a. s. pak vyplývá, že od 1. ledna do 31. května 2017 prozatím změnilo dodavatele elektřiny celkem 190 007 zákazníků (z toho 130 696 zákazníků z kategorie domácnost) a dodavatele plynu vyměnilo celkem 101 235 zákazníků (z toho 83 210 zákazníků z kategorie domácnost).¹⁴⁷

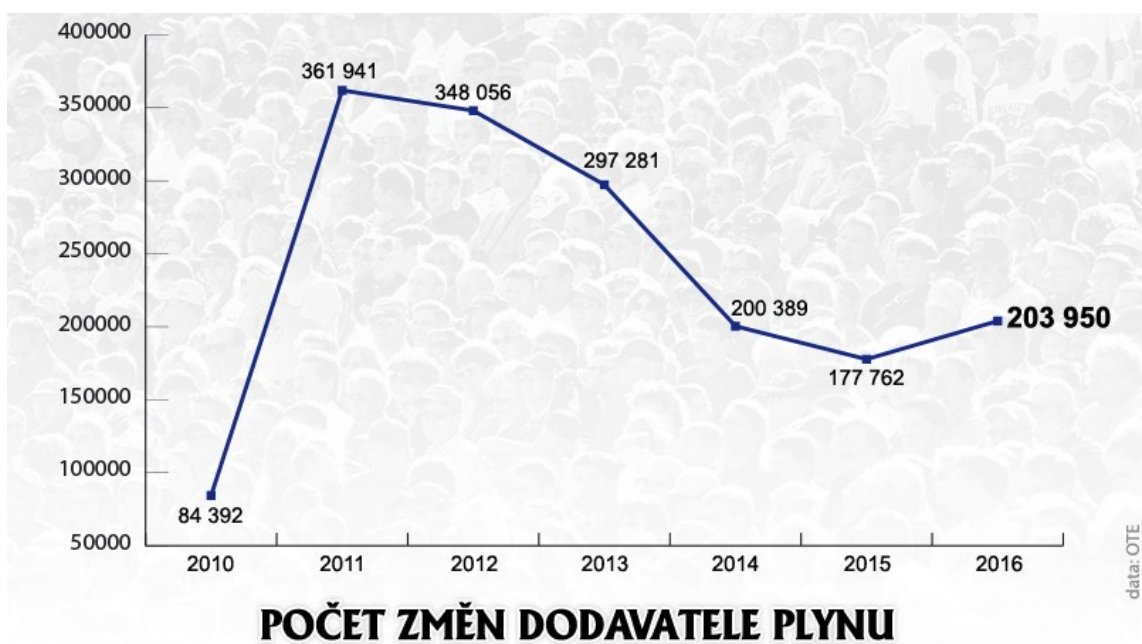
¹⁴⁵ Viz ustanovení § 17 vyhlášky ERÚ č. 540/2005 Sb., o kvalitě dodávek elektřiny a souvisejících služeb v elektroenergetice.

¹⁴⁶ ZDVIHAL, Zdeněk, op. cit. sub 25, s. 348.

¹⁴⁷ Dostupné na <<http://www.ote-cr.cz/statistika/mesicni-zprava-elektrina/zmeny-dodavatele>> a <<http://www.ote-cr.cz/statistika/mesicni-zprava-plyn/zmeny-dodavatele>> [cit. 5. června 2017].

Obrázek č. 5¹⁴⁸ – Počet změn dodavatele elektřiny od roku 2010 do roku 2016.

Obrázek č. 6¹⁴⁹ – Počet změn dodavatele plynu od roku 2010 do roku 2016.

¹⁴⁸ Zdroj: <<https://www.novinky.cz/ekonomika/432435-dodavatele-energii-loni-zmenilo-pres-pul-millionu-zakazniku-museji-davat-pozor-na-pokuty.html>> [cit. 28. května 2017].

¹⁴⁹ Zdroj: tamtéž.

Právo na bezplatnou volbu a změnu dodavatele je veřejnoprávním oprávněním zákazníka, které je třeba striktně odlišovat od soukromoprávního charakteru ukončování smlouvy s dodavatelem. V souladu se zásadou pacta sunt servanda může být smlouva s dodavatelem ukončena bez případných smluvních sankcí pouze za dodržení smluvních podmínek a podmínek stanovených zákonem.¹⁵⁰ Dodavatel elektřiny nebo plynu je vždy povinen tuto volbu nebo změnu umožnit, avšak v případě, že zákazník uplatní právo na změnu dodavatele v rozporu se sjednanými podmínkami ukončení smlouvy, vzniká dodavateli právo na náhradu škody.¹⁵¹ Spotřebitel by si tak vždy měl předem zjistit, zda má s dodavatelem uzavřenu smlouvu na dobu určitou či neurčitou a jaká je délka výpovědní doby, aby se tak vyhnul nepříjemnému překvapení v podobě zpravidla ne příliš nízkých smluvních pokut. Povinnost zákazníka dodržovat sjednanou délku výpovědní doby při uplatňování práva na změnu dodavatele vyplývá i z ustanovení § 28 odst. 2 písm. l) a § 62 odst. 2 písm. j) energetického zákona.

Hlavní výhodou svobodné volby dodavatele spočívá v možnosti zákazníka ovlivnit celkovou cenu dodávky energie. Jak již bylo řečeno v podkapitole č. 4.2.3, celková cena elektřiny nebo plynu se skládá z regulované a neregulované složky. Výše neregulované složky je stanovována samotnými dodavateli, zákazník si tak může v závislosti na nabízených produktech své celkové náklady za energii vhodnou volbou dodavatele snížit. Před vlastní změnou dodavatele doporučuje ERÚ zhodnotit výhodnost takové změny porovnáním nabídek různých dodavatelů. Kromě porovnání cen, ke kterému je možné využít i tzv. Cenový kalkulátor¹⁵², je potřeba zohlednit i celkové obchodní podmínky dodavatelů. Jakmile si zákazník zvolí vhodného dodavatele, je třeba s ním uzavřít novou smlouvu, v rámci níž je možné budoucího dodavatele zplnomocnit k úkonům směřujícím ke změně dodavatele. Budoucí dodavatel dále zastupuje zákazníka při vlastním procesu změny dodavatele, včetně vypovězení

¹⁵⁰ JASENSKÝ, Martin. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 940.

¹⁵¹ Viz ustanovení § 11 odst. 4 energetického zákona.

¹⁵² Cenový kalkulátor plateb za elektřinu dostupný na <<https://www.eru.cz/informacni-centrum/zmena-dodavatele/kalkulatory>>. V rámci srovnání cen plynu odkazuje ERÚ na svých webových stránkách na nezávislý kalkulátor cen plynu dostupný na webové stránce <<http://kalkulator.tzb-info.cz/cz/dodavka-zemniho-plynu-vyber-kraje>> [cit. 29. května 2017].

stávající smlouvy, což je pro zákazníka zpravidla nejen jednodušší, ale i rychlejší řešení.¹⁵³

Proces změny dodavatele podrobně upravují Pravidla trhu s elektřinou a Pravidla trhu s plynem¹⁵⁴. Zajímavostí je, že lhůty pro podávání žádostí a sdělení uvedené v těchto vyhláškách jsou stanoveny s přesností na hodiny. Za účelem zachování přehlednosti práce jsou však v následujících odstavcích tyto lhůty záměrně uvedeny pouze v rámci dnů.

6.2.1 Proces změny dodavatele plynu

Pravidla trhu s plynem rozlišují tzv. standardní změnu dodavatele plynu, kterou se rozumí „*změna dodavatele plynu za jiného dodavatele plynu nebo změna dodavatele plynu z dodavatele poslední instance*“, která trvá přibližně 10 pracovních dnů. V rámci standardní změny je nejvýhodnějším způsobem uzavření tzv. smlouvy o sdružených službách dodávky plynu, která zahrnuje nejen prodej plynu, ale také jeho přepravu, distribuci, uskladňování a služby operátora trhu. V opačném případě by zákazník musel sám uzavírat zvláštní smlouvy s jednotlivými poskytovateli služeb (smlouva o dodávkách, o distribuci apod.).¹⁵⁵

V případě ztráty finanční způsobilosti dodavatele nebo pozbytí oprávnění dodávat plyn do odběrného místa zákazníka, má zákazník právo zvolit si svého dodavatele prostřednictvím tzv. rychlé změny, kdy ke změně dodavatele dochází v průběhu 3 dnů po oznámení o nemožnosti dodavatele dodávat plyn.

Podrobnosti procesu standardní změny dodavatele plynu stanoví ustanovení § 110 - 115 Pravidel trhu s plynem, podle nichž „*nejdříve 4 měsíce před změnou dodavatele plynu a nejpozději desátý pracovní den před požadovaným termínem změny dodavatele plynu doručí nový dodavatel plynu žádost o standardní změnu dodavatele*

¹⁵³ ERÚ. *Jak mají domácnosti postupovat při změně dodavatele* [online]. www.eru.cz, 2. června 2010 [cit. 28. května 2017]. Dostupné na <<https://www.eru.cz/-/jak-maji-domacnosti-postupovat-pri-zmene-dodavatele>>.

¹⁵⁴ Vyhláška ERÚ č. 408/2015 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou a vyhláška ERÚ č. 349/2015 Sb., o Pravidlech trhu s plynem.

¹⁵⁵ JASENSKÝ, Martin. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 941.

plynu operátorovi trhu“. Operátor trhu následně každý pracovní den informuje dotčené subjekty o plánované standardní změně dodavatele.

V případě, že smlouva s původním dodavatelem nebyla ke dni účinnosti změny ukončena, zákazník si změnu dodavatele rozmyslí nebo odstoupí od nové smlouvy uzavřené distančním způsobem nebo mimo prostory obvyklé k podnikání, může stávající dodavatel do pátého pracovního dne ode dne předání informací operátorem trhu podat žádost o pozastavení standardní změny. Zastavení změny však může nový dodavatel plynu zvrátit potvrzením žádosti, a to na základě písemného vyjádření zákazníka. Výsledek posouzení žádosti o standardní změnu dodavatele plynu oznámí operátor trhu dotčeným subjektům nejpozději devátý pracovní den. Změna dodavatele je pak účinná ke dni uvedenému v žádosti o standardní změnu dodavatele plynu.

V případě tzv. rychlé změny dodavatele plynu musí být žádost novým dodavatelem podána do dvou kalendářních dnů ode dne podání informace operátorem trhu o nezajištění dodávek. Rychlá změna nabývá účinnosti třetí den po předání informace operátorem trhu. Pokud však žádost není ve stanovené lhůtě podána, třetím dnem není zákazníkovi dodávka plynu zajištěna. To však neplatí pro zákazníka, jehož spotřeba plynu za posledních 12 měsíců nepřekročila 630 MWh, který je chráněn prostřednictvím dodavatele poslední instance, jenž je povinen zajistit po dobu 6 měsíců dodávku plynu v souladu s ustanovením § 12a energetického zákona.¹⁵⁶

V případě odstoupení od smlouvy nebo vypovězení smlouvy podle ustanovení § 11a energetického zákona je dále možné v souladu s ustanoveními § 114 a 115 Pravidel trhu s plynem zažádat o zkrácení, popř. prodloužení dodávky plynu.

6.2.2 Proces změny dodavatele elektřiny

Proces změny dodavatele elektřiny upravují ustanovení § 33 až 40 Pravidel trhu s elektřinou. Úprava změny dodavatele elektřiny je téměř shodná jako v případě změny dodavatele plynu, vyhláška však nerozlišuje mezi standardní a rychlou změnou dodavatele. Stejně jako v případě změny dodavatele plynu je možné i zde podat žádost

¹⁵⁶ Blíže viz ustanovení § 116 - 117 Pravidel trhu s plynem.

o pozastavení procesu změny dodavatele, případně žádost o zkrácení nebo prodloužení dodávky elektřiny.¹⁵⁷

6.3 Neoprávněný odběr

Pojem neoprávněného odběru je institutem soukromého práva, kterým lze rozumět „objektivně existující stav v určitém odběrném nebo předávacím místě, který splňuje definiční znaky vymezené v zákoně“, s nímž zákon spojuje určité negativní důsledky.¹⁵⁸ Těmito důsledky jsou především povinnost k náhradě škody a možnost omezení nebo přerušování dodávky energie v důsledku zjištěného neoprávněného odběru.

Problematika neoprávněných odběrů se nachází ve všech třech odvětvích energetiky. Neoprávněný odběr elektřiny upravuje ustanovení § 51, neoprávněný odběr plynu ustanovení § 74 a neoprávněný odběr tepelné energie ustanovení § 89 energetického zákona. Z judikatury¹⁵⁹ vyplývá, že se jedná o kogentní zákonnou úpravu, od které se účastníci nemohou vlastním ujednáním odchýlit. Výčet skutkových podstat neoprávněných odběrů upravených ve výše zmíněných ustanoveních je tudíž taxativní a jeho účelem je jednak zabránit protiprávnímu jednání odběratelů a vzniku škody s tímto jednáním spojené, jednak poskytnout odběratelům ochranu před případným zneužíváním tohoto institutu. Důvodem pro kogentnost úpravy je především veřejný zájem na řádném fungování elektrizační, plynárenské a tepelné soustavy.¹⁶⁰ Zde je však třeba poznamenat, že Eichlerová považuje v důsledku přijetí nového občanského zákoníku pojetí kogentnosti těchto pravidel za již částečně překonané.¹⁶¹

¹⁵⁷ Blíže viz ustanovení § 33 – 40 Pravidel trhu s elektřinou.

¹⁵⁸ KOŘÁN, Jan. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 665.

¹⁵⁹ Blíže rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2005, sp. zn. 32 Odo 229/2004.

¹⁶⁰ KADEČKA, Stanislav. *Neoprávněné odběry elektřiny (jako jeden z aktuálních problémů energetické legislativy)*, Právní rozhledy č. 17, 2010, s. 612.

¹⁶¹ Viz EICHLEROVÁ, Kateřina. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1306-1307.

6.3.1 Skutkové podstaty neoprávněného odběru

a) ustanovení § 51 odst. 1 písm. a), § 74 odst. 1 písm. a) a § 89 odst. 1 písm. a) energetického zákona

Prvním případem neoprávněného odběru je „*odběr bez právního důvodu nebo pokud právní důvod odpadl.*“ Současné znění, které nahradilo předchozí úpravu, podle níž byl neoprávněným odběrem „*odběr bez uzavření smlouvy*“, je výsledkem novely energetického zákona provedené zákonem č. 131/2015 Sb. Dle důvodové zprávy bylo účelem změny této úpravy upřesnění textu zákona v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku.¹⁶² Podle novelizovaného znění těchto ustanovení tak právním důvodem nemusí být pouze smlouva o dodávce, ale například i zákon v případě dodávky dodavatelem poslední instance podle ustanovení § 12a energetického zákona.¹⁶³

b) ustanovení § 51 odst. 1 písm. b), § 74 odst. 1 písm. b) a § 89 odst. 1 písm. b) energetického zákona

Jako druhý případ neoprávněného odběru upravuje energetický zákon „*odběr při opakovaném neplnění smluvených platebních povinností nebo platebních povinností, vyplývajících z náhrady škody způsobené neoprávněným odběrem, které nejsou splněny ani po upozornění.*“. Tento případ se vztahuje na situaci, kdy sice došlo k uzavření smlouvy o dodávce, ale odběratel opakovaně nehradí platby za dodávku nebo platbu související s náhradou škody způsobenou předchozím neoprávněným odběrem. Jak vyplývá nejen z jazykového výkladu těchto ustanovení, hlavními znaky vzniku neoprávněného odběru jsou opakovanost a kumulativnost nesplnění platebních povinností. O neoprávněný odběr tak půjde v případě vzniku prodlení odběratele s alespoň dvěma peněžitými závazky. Třetí podmínkou je pak povinnost upozornit zákazníka na neplnění sjednaných povinností s poskytnutím přiměřené lhůty k dodatečnému splnění jeho povinností.¹⁶⁴

¹⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 131/2015 Sb., op. cit. sub 9, s. 197.

¹⁶³ KOŘÁN, Jan. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 666.

¹⁶⁴ JASENSKÝ, Martin. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1175-1176.

c) ustanovení § 51 odst. 1 písm. c) a § 74 odst. 1 písm. c) energetického zákona

Z ustanovení § 28 odst. 2 písm. b) a § 62 odst. 2 písm. b) energetického zákona vyplývá povinnost zákazníka umožnit instalaci měřicího zařízení.¹⁶⁵ V případě „*odběru elektřiny nebo plynu bez instalovaného měřicího zařízení*“, se zákazník dopouští neoprávněného odběru. Výjimkou je pouze případ, kdy byl takový odběr bez měřicího zařízení smluvně sjednán.

d) ustanovení § 51 odst. 1 písm. d), § 74 odst. 1 písm. d) a § 89 odst. 1 písm. c) energetického zákona

Neoprávněným odběrem je dále „*připojení nebo odběr z té části zařízení, kterou prochází neměřená elektřina, plyn nebo tepelná energie*“. Na rozdíl od předchozí skutkové podstaty se tak jedná o odběr, který neprošel měřicím zařízením, jež však bylo řádně nainstalováno. Vzhledem k tomu, že se neoprávněného odběru dopouští zákazník úmyslně s cílem zastřít skutečný objem svého celkového odběru, zde zákon nevyžaduje ani existenci odběru samotného, ale postačí i pouhá existence připojení k zařízení, kterým prochází neměřená elektřina, plyn nebo tepelná energie.¹⁶⁶ Za účelem předcházení těmto případům neoprávněných odběrů energetický zákon zvláště stanoví povinnost zákazníka neprovádět žádné zásahy na odběrných zařízeních, kterými prochází neměřená elektřina, plyn nebo tepelná energie bez oprávněného souhlasu.¹⁶⁷

e) ustanovení § 51 odst. 1 písm. e), § 74 odst. 1 písm. e) a § 89 odst. 1 písm. d) energetického zákona

Jakýkoliv zásah do měřicího zařízení bez oprávněného souhlasu energetický zákon výslovně zakazuje.¹⁶⁸ S tím souvisí povinnost zákazníka případné závady na měřicím zařízení neprodleně oznamovat. Výše zmíněná ustanovení energetického zákona proto shodně upravují několik skutkových podstat spojených s neoprávněným zásahem do měřicího zařízení nebo s jeho neoprávněnou manipulací prováděné

¹⁶⁵ Měřicím zařízením energetický zákon rozumí „*veškerá zařízení pro měření, přenos a zpracování naměřených hodnot*“. Viz ustanovení § 2 odst. 2 písm. a) bod 5 a § 2 odst. 2 písm. b) bod 3 energetického zákona.

¹⁶⁶ JASENSKÝ, Martin. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1176.

¹⁶⁷ Viz ustanovení § 28 odst. 3 a § 77 odst. 7 energetického zákona.

¹⁶⁸ Viz ustanovení § 49 odst. 4 (oblast elektroenergetiky), § 71 odst. 5 (oblast plynárenství) a § 77 odst. 3 (oblast teplárenství) energetického zákona.

za účelem ovlivnění výsledků měření. První skutková podstata se týká případu, kdy nebyl „v důsledku neoprávněného zásahu odběr prokazatelně zaznamenán či byl zaznamenán nesprávně ke škodě určitého držitele licence nebo došlo k zásahu do měřicího zařízení, které změnilo údaje o skutečné spotřebě.“ Druhá skutková podstata postihuje případy, kdy měřicí zařízení nebylo připojeno nebo osazeno k tomu oprávněným subjektem¹⁶⁹. Poslední skutkové podstaty neoprávněného odběru se lze dopustit buď „zásahem do měřicího zařízení nebo porušením zajištění proti neoprávněné manipulaci s měřicím zařízením, jejichž důsledkem je odběr, který prokazatelně vykazuje chyby spotřeby ve prospěch zákazníka.“ První skutková podstata se s třetí skutkovou podstatou částečně překrývají a na první pohled tak není zřejmé, na jaké situace se která z nich vztahuje. Lze se tak přiklonit k názoru Jasenského¹⁷⁰, že by si tato úprava za účelem odstranění interpretačních nesrovnalostí zasloužila novelizaci.

f) ustanovení § 51 odst. 1 písm. f), § 74 odst. 1 písm. f) a § 89 odst. 1 písm. e) energetického zákona

Neoprávněným odběrem je dále „odběr v přímé souvislosti s neoprávněným zásahem na přímém vedení/plynovodu nebo rozvodném tepelném zařízení.“. Toto ustanovení je pouze podobnou úpravou označenou pod písmenem d). Rozdílem je pouze skutečnost, že zde zákon vyžaduje existenci alespoň minimálního odběru.¹⁷¹

g) ustanovení § 51 odst. 1 písm. g) a odst. 4 a § 74 odst. 1 písm. g) a odst. 2 energetického zákona

Podle ustanovení § 51 odst. 1 písm. g) a § 74 odst. 1 písm. g) energetického zákona je neoprávněným odběrem „odběr elektřiny/plynu bez smlouvy o zúčtování odchylek nebo smlouvy, jejímž předmětem je přenesení odpovědnosti za odchylku na subjekt zúčtování¹⁷² **trvající déle než 10 pracovních dní**“. K doplnění této ochranné

¹⁶⁹ K oprávněným subjektům v oblasti elektroenergetiky viz ustanovení § 49 odst. 1, v oblasti plynárenství § 71 odst. 1 a v oblasti teplárenství § 78 odst. 4 energetického zákona.

¹⁷⁰ Viz JASENSKÝ, Martin. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1179.

¹⁷¹ KOŘÁN, Jan. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 670.

¹⁷² Dle ustanovení § 22 odst. 2 a § 56 odst. 2 energetického zákona jsou účastníci trhu s elektřinou a plynem subjekty zúčtování odchylek a nesou odpovědnost za odchylku, kterou se rozumí povinnost nést důsledky vzniku rozdílu mezi předpokládanými dodávkami a odběry a jejich skutečnou výší. Na základě smlouvy může účastník trhu přenést odpovědnost za odchylku na jiný subjekt zúčtování odchylek. Blíže viz KOLEKTIV AUTORŮ. 2016, op. cit. sub 12, s. 86.

lhůty došlo novelou energetického zákona č. 131/2015 Sb., která má podle důvodové zprávy význam pouze ve vztahu k zákazníkovi v rámci procesu změny dodavatele. Ochrana zákazníka v rámci procesu změny dodavatele je však řešena speciálním ustanovením § 51 odst. 4 a § 74 odst. 2 energetického zákona. Tato duplicitní úprava se tak jeví jako nadbytečná.¹⁷³

Za účelem ochrany zákazníka v rámci procesu změny dodavatele před možným krátkodobým vznikem neoprávněného odběru podle výše zmíněného ustanovení (který však zákazník nezavinil, protože se samotného procesu změny dodavatele neúčastní), byla do energetického zákona vložena taktéž novelou provedenou zákonem č. 131/2015 Sb. ustanovení § 51 odst. 4 a § 74 odst. 2. Odběr v odběrném místě zákazníka po dobu kratší než 10 pracovních dní bez smluvního subjektu zúčtování tak není neoprávněným odběrem. Odpovědnost za odchylku je přenesena na budoucí subjekt zúčtování, jímž je zpravidla nový dodavatel.

h) ustanovení § 89 odst. 1 písm. f) energetického zákona

V oblasti teplárenství se dopustí neoprávněného odběru ten, „kdo odebírá tepelnou energii bez umožnění přístupu k měřicímu zařízení za účelem provedení kontroly, odečtu, údržby, výměny či odpojení měřícího zařízení, přestože byl k umožnění přístupu alespoň 15 dnů předem písemně vyzván.“

6.3.2 Odpovědnost za neoprávněný odběr

Za účelem účinného sankcionování neoprávněných odběrů a možnosti obhájení postihu před soudy byl novelou provedenou zákonem č. 158/2009 Sb. do energetického zákona zakotven výslovný zákaz neoprávněných odběrů.¹⁷⁴ Dle názoru Kadečky, (jednoho z mála autorů, který se zabývá právě neoprávněnými odběry¹⁷⁵) je zakotvení těchto ustanovení však zcela nadbytečné.¹⁷⁶

¹⁷³ Viz JASENSKÝ, Martin. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1181.

¹⁷⁴ Viz ustanovení § 51 odst. 2, § 74 odst. 6 a § 89 odst. 3 energetického zákona.

¹⁷⁵ KADEČKA, Stanislav, op. cit. sub 160, s. 612.

¹⁷⁶ Srov. JASENSKÝ, Martin. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1184.

Ze zákona i soudní judikatury vyplývá, že odpovědnost odběratele za neoprávněný odběr je odpovědností objektivní. Vzhledem k tomu, že „*péče o řádný stav měřicího zařízení je zákonem svěřena odběrateli*“, je při jeho poškození nerozhodné, kdo jej porušil či zda vůbec o tom odběratel měl tušení. Odběratel tak odpovídá bez ohledu na zavinění.¹⁷⁷ Dalším důvodem pro zavedení objektivní odpovědnosti může být fakt, že z neoprávněného odběru má prospěch samotný odběratel, bez ohledu na skutečnost, zda poškození měřicího zařízení zavinil či zda o něm vůbec věděl.¹⁷⁸ Aby však došlo ke vzniku objektivní odpovědnosti, je třeba naplnění tří základních znaků: 1. protiprávního jednání a s ním spojené existence neoprávněného odběru, 2. vzniku škody a 3. příčinné souvislosti mezi neoprávněným odběrem a vznikem škody.¹⁷⁹

Ze zákonné konstrukce objektivní odpovědnosti odběratele lze do značné míry dovodit zvýhodnění dodavatele energie. V případě sporu týkajícího se neoprávněného odběru tak často dochází ke střetu dvou rovnocenných vlastnických práv. Proto Ústavní soud dochází k názoru, že „*Mají-li mít zaručen stejný obsah a stejnou ochranu právo dodavatelky nebyt majetkově poškozena (v důsledku nezaplacení za spotřebovanou energii) a na straně druhé právo stěžovatele být chráněn proti úbytku majetku (tj. být škodně odpovědným subjektem jen tam, kde to zákon předvídá), nesmí ochrana poskytovaná jednomu subjektu vlastnického práva být v nepoměru k možnostem ochrany, jež má subjekt druhý.*“¹⁸⁰

K posouzení toho, zda je omezení práva jedné osoby ve prospěch práva druhé osoby ústavně přípustné, slouží test proporcionality, který zkoumá: 1. legitimitu sledovaného cíle a schopnost zvoleného prostředku takového cíle dosáhnout, 2. nezbytnost zvoleného prostředku a 3. přiměřenost vzniklé újmy ve vztahu k zamýšlenému cíli. V případě aplikace testu proporcionality na zákonné zakotvení

¹⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2007, sp. zn. 32 Odo 1102/2006.

¹⁷⁸ KADEČKA, Stanislav, op. cit. sub 160, s. 612.

¹⁷⁹ Viz ŠVESTKA, Jiří. In: DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol., op. cit. sub 4, s. 356.

¹⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 202/06.

objektivní odpovědnosti odběratele za neoprávněný odběr je legitimním cílem stability rozvodné soustavy, k jehož dosažení je zakotvena objektivní odpovědnost motivující odběratele k neuskutečňování neoprávněného odběru prostřednictvím poškozování měřidel (podmínka č. 1). Nezbytnost objektivní odpovědnosti pak souvisí především se skutečností, že dodavatelé energií zpravidla nemají volný přístup k měřidlům (podmínka č. 2). Aby však bylo zabráněno vzniku nepřiměřené újmy odběrateli, musí mu být umožněno vyvrátit, že k neoprávněnému odběru došlo (podmínka č. 3).¹⁸¹

Dle názoru Ústavního soudu tak nelze pouze mechanicky aplikovat zákon, a proto je třeba zjištění neoprávněného odběru podrobit obecné povinnosti tvrzení a závěr o tom, že došlo k poškození měřicího zařízení ve sféře odběratele, je třeba podložit přesvědčivými důkazy.¹⁸² Vzhledem k tomu, že zákon neobsahuje žádné liberační důvody, na základě kterých by se mohl odběratel povinnosti k náhradě škody zprostit (lze tedy hovořit o absolutní objektivní odpovědnosti), tak Ústavní soud alespoň v určitých případech ve prospěch odběratele zmírňuje jinak poměrnou tvrdost úpravy objektivní odpovědnosti. Na druhou stranu je však často značně obtížné zjistit, kdy a jak k poškození měřicího zařízení došlo.

Protiprávní jednání spočívající v neoprávněném odběru může dále naplňovat i skutkovou podstatu veřejnoprávního deliktu, čímž může dojít ke vzniku správně právní či trestně právní odpovědnosti.¹⁸³

6.3.3 Náhrada škody

Úprava neoprávněného odběru je speciální institutem náhrady škody, obsahujícím zvláštní pravidla ve vztahu k obecné náhradě škody obsažené v občanském

¹⁸¹ Ibid.

¹⁸² Blíže nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2008, sp. zn. IV. ÚS 133/08 a nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. n. I. ÚS 726/10.

¹⁸³ Blíže viz KADEČKA, Stanislav, op. cit. sub 160, s. 615-616.

zákoníku.¹⁸⁴ Nárok dodavatele na náhradu škody a jeho výše se tak řídí energetickým zákonem a prováděcími vyhláškami.¹⁸⁵

Na rozdíl od občanského zákoníku, dle něhož se škoda hradí primárně uvedením v předešlý stav¹⁸⁶, je dle energetického zákona „*osoba, která neoprávněně odebírala nebo odebírá elektřinu/plynu/tepelnou energii povinna nahradit vzniklou škodu v penězích*“.¹⁸⁷ Kromě skutečné škody a ušlého zisku se navíc hradí i prokazatelně nezbytné náklady vynaložené na zjišťování neoprávněného odběru.

Zjištění skutečné výše škody je však zpravidla nemožným úkolem. V případě, kdy nedojde k dohodě mezi odběratelem a dodavatelem a výši škody nelze prokazatelně zjistit, použije se k určení výše škody výpočet stanovený ve vyhláškách. Na základě tohoto fiktivního výpočtu tak dochází ke zjištění teoretického maximálního množství odebrané elektřiny/plynu/tepelné energie.¹⁸⁸ K použití výpočtu na základě vyhlášek se mimo jiné přiklání i judikatura Nejvyššího soudu.¹⁸⁹

Vzhledem k tomu, že institut náhrady škody není sankčním prostředkem, ale má plnit především funkci kompenzační a preventivní, by však vypočtená výše škody neměla být zcela neúměrná skutečnosti. Dle Ústavního soudu tak „*soudy v odůvodněných případech nemusí nutně paušálně akceptovat způsob výpočtu na základě vyhlášky o způsobu stanovení náhrady škody. Pokud totiž soud dospěje*

¹⁸⁴ Blíže např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2768/2004 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2617/2010.

¹⁸⁵ Na základě ustanovení § 98a odst. 1 písm. a) energetického zákona vydalo MPO tyto vyhlášky: vyhlášku č. 82/2011 Sb., o měření elektřiny a o způsobu stanovení náhrady škody při neoprávněném odběru, neoprávněné dodávce, neoprávněném přenosu nebo neoprávněné distribuci elektřiny, vyhlášku č. 108/2011 Sb., o měření plynu a o způsobu stanovení náhrady škody při neoprávněném odběru, neoprávněné dodávce, neoprávněném uskladňování, neoprávněné přepravě nebo neoprávněné distribuci plynu a vyhlášku č. 478/2006 Sb., o způsobu výpočtu škody vzniklé držiteli licence neoprávněným odběrem tepla.

¹⁸⁶ Viz ustanovení § 2951 občanského zákoníku.

¹⁸⁷ Viz ustanovení § 51 odst. 3, § 74 odst. 7 a § 89 odst. 4 energetického zákona.

¹⁸⁸ MATOCHA, Jakub. *Stanovení výše škody způsobené neoprávněným odběrem*. Trestněprávní revue č. 11-12, 2016, s. 264.

¹⁸⁹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 916/2005, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 25 Cdo 229/2008, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3606/2012 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 25 Cdo 954/2013.

k závěru, že v daném případě by byl takový postup v rozporu se zákonem, a to například z důvodu, že by takový výpočet náhrady škody nezajišťoval pouze naplnění kompenzačního principu, nýbrž by jím mělo dojít, v rozporu se zákonným zmocněním, k jakési nad-kompensaci poškozeného, či k určité formě sankce neoprávněného odběratele, je obecný soud povinen v daném případě prováděcí právní předpis neaplikovat nebo jej aplikovat jen z části a ve zbytku postupovat podle obecné občanskoprávní úpravy, případně obsah prováděcího právního předpisu, za účelem určení skutečné škody způsobené neoprávněným odběrem elektřiny, podle kritérií obecné občanskoprávní úpravy, náležitě modifikovat.“¹⁹⁰

Ústavní soud tak dochází k závěru, že pokud výpočet na základě vyhlášky „přináší zcela disproporcionální výsledky vzhledem k předchozí spotřebě na daném místě, nelze jej aplikovat mechanicky.“¹⁹¹ Vypočtená výše škody by vždy měla odpovídat s určitou mírou pravděpodobnosti škodě skutečné. K jejímu stanovení by soudy měly přistupovat na základě spravedlivého uvážení a vždy přihlížet ke všem okolnostem případu. K určení co nejbližší skutečné výše škody jim mohou sloužit například údaje o historii předchozí spotřeby energie, znalecké posudky, poznatky ze současně probíhajícího trestního řízení nebo informace o spotřebičích v odběrném místě.¹⁹² Od vypočtené výše škody je pak nutné odečíst i případné platby (například ve formě záloh) uhrazené odběratelem v období neoprávněného odběru.¹⁹³

Lze tak ocenit snahu Ústavního soudu zabránit pouhé mechanické aplikaci prováděcího předpisu a stanovit podmínky, na základě nichž je možné se v maximální možné míře přiblížit k určení skutečné výši škody a tím spravedlivému uspořádání práv a povinností.

¹⁹⁰ Blíže usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2014, sp. zn. P. ÚS 29/13.

¹⁹¹ V tomto konkrétním případě činila vypočtená výše škody osminásobek až jedenáctinásobek částek placených v předcházejících obdobích. Viz náleží Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 668/15.

¹⁹² Ibid.

¹⁹³ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3287/2009.

Na výše zmíněnou judikaturu Ústavního soudu reagoval také zákonodárce novelou č. 131/2015 Sb., kterou byla do energetického zákona vložena nová ustanovení § 51 odst. 3, § 74 odst. 7 a § 89 odst. 4, která stanovují princip subsidiarity určení výše škody na základě prováděcí vyhlášky vůči primárnímu principu náhrady skutečně vzniklé škody.¹⁹⁴

Dle Ústavního soudu dále není na rozdíl od soukromoprávního zjištění výše škody, v trestním řízení použití výpočtu na základě vyhlášky přípustné.¹⁹⁵

6.3.4 Omezení nebo přerušení dodávek

Důsledkem protiprávního jednání spočívajícího v neoprávněném odběru je kromě vzniku povinnosti k náhradě škody možnost provozovatele přenosové nebo distribuční soustavy nebo dodavatele tepelné energie omezit nebo přerušit dodávku elektřiny, plynu nebo tepelné energie.¹⁹⁶ Ochrana veřejného zájmu je tak v určitém směru přenesena z orgánů veřejné moci na soukromoprávní subjekty.¹⁹⁷

Právo omezit, přerušit nebo ukončit dodávku elektřiny nebo plynu energetický zákon přiznává i dodavateli elektřiny nebo plynu.¹⁹⁸ Na základě Pravidel trhu s elektřinou/plynem však dodavatelé zmíněné právo uskutečňují prostřednictvím provozovatele distribuční nebo přenosové soustavy, kterému na základě žádosti vzniká povinnost určenou dodávku přerušit.¹⁹⁹ Dle ustanovení § 12a energetického zákona nemá v případě neoprávněného odběru povinnost dodávat elektřinu nebo plyn ani dodavatel poslední instance.

¹⁹⁴ JASENSKÝ, Martin. In: EICHLEROVÁ, Kateřina a kol., op. cit. sub 1, s. 1197.

¹⁹⁵ Viz nálezn Ústavního soudu ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. I. ÚS 3363/14. Blíže MATOCHA, Jakub, op. cit. sub 188, s. 266.

¹⁹⁶ Viz ustanovení § 24 odst. 3 písm. c) bod 5 a § 25 odst. 3 písm. c) bod 4 energetického zákona (oblast elektroenergetiky), § 58 odst. 1 písm. i) bod 6 a § 59 odst. 1 písm. j) bod 6 energetického zákona (oblast plynárenství) a § 76 odst. 4 písm. i) energetického zákona (oblast teplárenství).

¹⁹⁷ KADEČKA, Stanislav, op. cit. sub 160, s. 612.

¹⁹⁸ Viz ustanovení § 23 odst. 1 písm. e) a § 30 odst. 1 písm. d) energetického zákona (oblast elektroenergetiky) a ustanovení § 57 odst. 1 písm. e) a § 61 odst. 1 písm. d) energetického zákona (oblast plynárenství).

¹⁹⁹ Podrobný postup viz ustanovení § 56 Pravidel trhu s elektřinou a § 119 a § 120 Pravidel trhu s plynem.

Jakmile však dojde k odpadnutí příčiny, která vedla k omezení nebo přerušení dodávky, je provozovatel přenosové nebo distribuční soustavy povinen dodávku opět obnovit.²⁰⁰

6.4 Nekalé obchodní praktiky

Úkolem této kapitoly není podat úplný výčet nekalých obchodních praktik, před nimiž právní úprava spotřebitele chrání, nýbrž tato kapitola se snaží definovat, co se obecně rozumí nekalou obchodní praktikou a následně rozebrat některé nekalé obchodní praktiky, které jsou dodavateli energií často využívány.

Právní úpravu nekalých obchodních praktik obsahuje zákon o ochraně spotřebitele. Tato právní úprava je výsledkem implementace směrnice o nekalých obchodních praktikách, jejímž cílem je dle preambule směrnice ochrana ekonomických zájmů spotřebitelů před nekalými obchodními praktikami. Za nekalou obchodní praktiku lze považovat „*jednání podnikatele, jehož podstatou je jeho cílená snaha negativně ovlivnit ekonomické chování spotřebitele.*“²⁰¹ Zákon upravuje tři druhy nekalých obchodních praktik – klamavá jednání, klamavá opomenutí a agresivní obchodní praktiky. Agresivní obchodní praktika se pak vyznačuje vyšší intenzitou působení na spotřebitele, při níž podnikatelé využívají prostředky obtěžování, donucování a ovlivňování, které „*výrazně zhoršují nebo mohou zhoršit svobodu volby nebo chování spotřebitele.*“²⁰²

Porušení zákazu používání nekalých obchodních praktik je dle ustanovení § 24 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele správním deliktem, za který může ERÚ uložit pokutu do výše 5.000.000,- Kč.

²⁰⁰ Viz ustanovení § 24 odst. 6 a § 25 odst. 6 energetického zákona (oblast elektroenergetiky), ustanovení § 58 odst. 6 a § 59 odst. 6 energetického zákona (oblast plynárenství) a ustanovení § 76 odst. 9 písm. f) energetického zákona.

²⁰¹ VÍTOVÁ, Blanka, op. cit. sub 18, s. 43.

²⁰² Ibid., s. 70.

6.4.1 Generální klauzule a test nekalosti

Zákon o ochraně spotřebitele obsahuje v ustanovení § 4 odst. 1 generální klauzuli nekalých praktik, podle které je obchodní praktika nekalá, „*je-li v rozporu s požadavky odborné péče a podstatně narušuje nebo je způsobilá podstatně narušit ekonomické chování spotřebitele*“. Oba znaky musí být splněny kumulativně, v případě druhého znaku však postačí, že taková obchodní praktika mohla mít vliv na rozhodnutí tzv. průměrného spotřebitele, kdy k samotnému ovlivnění rozhodnutí dojít nemusí.²⁰³

Jednání však může být posouzeno jako nekalá obchodní praktika i přesto, že nenaplnuje podmínky generální klauzule. Jedná se o případy, kdy toto jednání vykazuje znaky některé z obchodních praktik uvedených v tzv. černé listině obchodních praktik, uvedené v příloze č. 1 a 2 zákona o ochraně spotřebitele (resp. příloze I směrnice o nekalých obchodních praktikách). Tyto obchodní praktiky se považují za nekalé vždy a za všech okolností a není tak třeba hodnotit, zda jsou způsobilé narušit potenciální rozhodnutí spotřebitele. Dalším případem je jednání, které naplňuje znaky tzv. malých generálních klauzulí (tzn. znaky klamavého konání, klamavého opomenutí či agresivní obchodní praktiky).²⁰⁴

K určení toho, zda se jedná o nekalou obchodní praktiku, slouží tzv. test nekalosti. Dle tohoto testu je třeba nejdříve zkoumat, zda se nejedná o některou z obchodních praktik uvedených na tzv. černé listině. Pokud jednání není kvalifikováno takovouto obchodní praktikou, je dalším krokem posouzení, zda se nejedná o agresivní obchodní praktiku, příp. klamavé konání či opomenutí. Teprve poté se zjišťuje, zda napadené jednání naplňuje znaky generální klauzule.²⁰⁵ Jednání naplňující znaky generální klauzule bývají označovány také jako „nepojmenované“ či „obecné“ nekalé obchodní praktiky.²⁰⁶

²⁰³ Ibid., s. 44.

²⁰⁴ Blíže ONDREJOVÁ, Dana. *Generální klauzule nekalých obchodních praktik*. Bulletin advokacie č. 11, 2016, s. 25.

²⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 7 As 110/2014-52.

²⁰⁶ ONDREJOVÁ, Dana, op. cit. sub 204, s. 28.

6.4.2 Nekalé obchodní praktiky v oblasti trhu s energiemi

ERÚ na svých stránkách pravidelně informuje o nekalých obchodních praktikách některých dodavatelů²⁰⁷, kdy zejména varuje spotřebitele před riziky podomního prodeje, který je prodejci energií hojně využíván. Podomní prodejci často za účelem uzavření smlouvy o změně dodavatele využívají nekalých obchodních praktik, kdy například mylně informují spotřebitele o tom, že jejich stávající dodavatel ukončuje svoji činnost, zastírají skutečný účel své návštěvy kontrolou měřidla nebo vylepšením stávajícího tarifu nebo se dokonce vydávají za pracovníka stávajícího dodavatele a přitom donutí spotřebitele k podepsání nové smlouvy. Často přitom používají různé formy nátlaku (kdy navíc argumentují časově omezenou nabídkou či poskytnutím slevy) s tím, že má zejména spotřebitel vyššího věku pocit, že nemá jinou možnost než smlouvu podepsat.²⁰⁸

Při tom podomní prodejci poskytují spotřebitelům zpravidla zkreslené a neúplné informace či záměrně zamlžují důležité informace týkající se například zaplacení zvláštního poplatku nebo práva od smlouvy odstoupit. Existují dokonce i extrémní případy, kdy ze strany podomních prodejců docházelo k falšování podpisů na uzavřených smlouvách. Pokud již spotřebitel pustí podomního prodejce do domu, doporučuje ERÚ být zvláště obezřetný, podrobně prostudovat veškeré smluvní podmínky a v případě jakýchkoliv nesrovnalostí smlouvu nepodepisovat. V případě, že spotřebitel i přesto smlouvu podepíše, může následně využít v souladu s energetickým zákonem a občanským zákoníkem svého práva na odstoupení od smlouvy uzavřené mimo obchodní prostory.²⁰⁹

Hlavním problémem v případě poskytnutí ochrany spotřebiteli, který podepsal smlouvu s podomním prodejcem a nestihne od smlouvy odstoupit v souladu

²⁰⁷ Viz např. ERÚ. *Tisková zpráva: ERÚ upozorňuje na nekalé praktiky Energie pod kontrolou, o. p. s., a dalších přidružených společností* [online]. www.eru.cz, 13. ledna 2016 [cit. 6. června 2017]. Dostupné na <https://www.eru.cz/documents/10540/1856506/20160113_TZ_EPK_Amper_Market.pdf/ca22f571-8202-4397-a8e9-0b9bd050de4e>.

²⁰⁸ ERÚ. *Rizika podomního prodeje* [online]. www.eru.cz, 26. února 2013 [cit. 6. června 2017]. Dostupné na <<https://www.eru.cz/cs/-/rizika-podomniho-prodeje>>.

²⁰⁹ ERÚ. *Upozornění odběratelům elektřiny a plynu* [online]. www.eru.cz, 26. února 2013 [cit. 6. června 2017]. Dostupné na <<https://www.eru.cz/cs/-/upozorneni-odberatelum-elektriny-a-plynu-1>>.

se zákonem, je však skutečnost, že je velmi často obtížně prokazatelné, že došlo k nátlaku na spotřebitele nebo mu nebyly poskytnuty veškeré relevantní informace. Za účelem sankcionování podomního prodeje tak některé obce na svém území podomní prodej zakazují.

Kromě podomního prodeje je další často využívanou nekalou obchodní praktikou ze strany dodavatelů energií především neakceptace platného odstoupení od smlouvy a s ním související znemožňování práva zákazníka na svobodnou změnu dodavatele, což vyplývá i z následujících rozhodnutí ERÚ a rozsudku Nejvyššího správního soudu.

Dle ERÚ je agresivní obchodní praktikou jednání, kdy dodavatel požaduje po zákazníkovi platby za dodané sdružené služby dodávky elektřiny i přesto, že si je tento zákazník od něj neobjednal, neboť před tím platně odstoupil od smlouvy. Za toto jednání uložil ERÚ dodavateli v jednom případě pokutu ve výši 50.000,- Kč²¹⁰, ve druhém totožném případě pokutu ve výši 40.000,- Kč²¹¹ a ve třetím případě pokutu ve výši 60.000,- Kč.²¹²

Dalším příkladem je situace, kdy zákazníci jednostranně ukončili smlouvu o sdružených službách dodávky elektřiny z důvodu změny její ceny. Na to však dodavatel reagoval zasláním dopisu, ve kterém nepravdivě uvedl, že důvod jejich jednostranného ukončení smlouvy je v rozporu se zákonem, čímž se dopustil klamavé obchodní praktiky. Na tento dopis však navazoval další dopis, kde navíc dodavatel hrozil neoprávněnou smluvní pokutou za případné ukončení smlouvy, což ERÚ vyhodnotil jako agresivní obchodní praktiku. Vzhledem ke dvěma a půl tisícům zákazníků, kteří mohli být ovlivněni tímto dopisem, uložil ERÚ dodavateli souhrnnou pokutu ve výši 2.000.000 Kč.²¹³

²¹⁰ Rozhodnutí ERÚ ze dne 9. 6. 2015, č.j. 01432-5/2015-ERU, týkající se společnosti ČEZ Prodej, s.r.o.

²¹¹ Rozhodnutí ERÚ ze dne 9. 4. 2015, č.j. 00510-5/2015-ERU, týkající se společnosti X Energie, s.r.o.

²¹² Rozhodnutí ERÚ ze dne 30. 10. 2012, č.j. 13929-8/2012-ERU, týkající se společnosti BOHEMIA ENERGY entity s.r.o.

²¹³ Rozhodnutí ERÚ ze dne 19. 5. 2015, č.j.0051-9/2015-ERU, týkající se společnosti CENTROPOL ENERGY, a.s.

Jedním z případů agresivní obchodní praktiky se zabýval i Nejvyšší správní soud, který zrušil rozhodnutí Krajského soudu v Brně. Krajský soud tímto rozhodnutím rozhodl o zrušení rozhodnutí ERÚ o uložení pokuty ve výši 80.000,- Kč dodavateli za to, že se dopustil agresivní obchodní praktiky.²¹⁴ Jednalo se o situaci, kdy se spotřebitel rozhodl změnit svého dodavatele plynu a za tímto účelem uzavřel s novým dodavatelem smlouvu o sdružených dodávkách plynu. Poté si však své rozhodnutí změnit dodavatele rozmyslel a dva dny na to od smlouvy odstoupil. Nový dodavatel mu i přesto počal dle uzavřené smlouvy plyn dodávat a poté, co po dvou měsících dodávku ukončil, požadoval po spotřebiteli úhradu za uskutečněnou dodávku. Nejvyšší správní soud jednání, jímž „dodavatel neakceptoval svobodný projev vůle spotřebitele zůstat u původního dodavatele, čímž mu kladl nepřiměřenou překážku v uplatnění jeho práv a donutil ho tak svým jednáním stát se proti své vůli jeho zákazníkem,“ označil na základě rozboru směrnice o nekalých obchodních praktikách za agresivní obchodní praktiku a přiklonil se tak k názoru ERÚ.²¹⁵

6.5 Dílčí shrnutí

Jednou z povinností držitele licence je poskytovat zákazníkovi doklad o vyúčtování v čitelné a srozumitelné podobě. Obsahové náležitosti tohoto dokladu upravuje vyhláška ERÚ o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb. Zmíněná vyhláška se však v současné době nachází v připomínkovém řízení, jehož předmětem je snaha o doplnění povinnosti uvádět na vyúčtování další relevantní informace, a to především údaje týkající uzavření a ukončení smlouvy. Vzhledem k tomu, že právě neznalost spotřebitelů ohledně data ukončení smlouvy je často důvodem pro nechtěné předčasné ukončení smlouvy, v důsledku čehož jsou spotřebitelé sankcionováni tučnými smluvními pokutami, je zákonné zakotvení povinnosti uvádět na vyúčtování tyto informace de lege ferenda žádoucí. V případě jakýchkoliv nesrovnalostí má zákazník právo doklad o vyúčtování reklamovat. Pokud dodavatel nedodrží zákonné lhůty pro vyřízení reklamace, náleží zákazníkovi peněžitá náhrada za každý započatý den prodlení.

²¹⁴ Rozhodnutí ERÚ ze dne 3. 12. 2012, č.j. 13926-6/2012-ERU, týkající se společnosti CENTROPOL ENERGY, a.s.

²¹⁵ Op. cit. sub 205.

Důležitým právem zákazníka souvisejícím s úplným otevřením trhu s elektřinou a plynem je právo na svobodnou a bezplatnou volbu a změnu dodavatele elektřiny a plynu. K největšímu nárůstu počtu změn dodavatele energií docházelo v letech 2011 až 2012. Poté lze pozorovat pokles zájmu o změnu dodavatele. Od roku 2016 lze však opět zaznamenat zvyšující se počet změn dodavatele energií. Výhodou tohoto práva je především možnost ovlivnit celkovou cenu dodané elektřiny nebo plynu. Za účelem uplatnění tohoto bezplatného práva však musí zákazník při ukončování smlouvy dodržovat sjednané smluvní podmínky, aby se tak vyhnul případné smluvní pokutě za předčasné ukončení smlouvy. Podrobnosti procesu změny dodavatele stanovují Pravidla trhu s elektřinou a plynem. Zákazník se však zpravidla samotného procesu neúčastní, kdy úkony spojené se změnou dodavatele za něj provádí zplnomocněný budoucí dodavatel energie.

Neoprávněným odběrem se rozumí protiprávní nežádoucí jednání, jehož důsledkem je především povinnost odběratele k náhradě škody a možnost omezení nebo přerušení dodávek. Za účelem ochrany veřejného zájmu na řádném fungování elektrizační, plynárenské a tepelné soustavy je povaha zákonné úpravy týkající se úpravy neoprávněných odběrů kogentní, kdy zákon stanovuje taxativní výčet skutkových podstat. Odpovědnost odběratele za neoprávněný odběr je odpovědností objektivní, odběratel tak odpovídá bez ohledu na zavinění. Judikatura Ústavního soudu se však snaží o zmírnění přísné objektivní odpovědnosti, podle níž musí zjištění neoprávněného odběru vždy podléhat povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní. De lege ferenda by tak v souladu s judikaturou Ústavního soudu bylo vhodné zakotvit přímo do energetického zákona možné liberační důvody pro případné zproštění odpovědnosti a tím zmírnit poměrně přísnou právní úpravu spočívající v povaze absolutní objektivní odpovědnosti.

Nárok na náhradu škody a jeho výše se neposuzuje podle obecných pravidel obsažených v občanském zákoníku, přičemž energetický zákon a jeho prováděcí vyhlášky obsahují zvláštní pravidla. Rozdílem oproti občanskému zákoníku je také skutečnost, že škoda se hradí primárně v penězích. Energetický zákon zakotvuje princip priority náhrady skutečné škody, až poté nastupuje možnost určení výše škody pomocí výpočtu stanoveného ve vyhláškách. Judikatura Ústavního soudu se snaží zabránit

určení neúměrně vysoké výše škody pouhou mechanickou aplikací prováděcího předpisu, a to určením co neblíže skutečné výše škody tím, že stanoví meze, při jejichž překročení není možné vyhlášku použít. De lege ferenda by tak opět bylo vhodné za účelem odstranění možných nespravedlností při určování fiktivní výše škody upravit zákonné podmínky, na základě nichž není možné vyhlášku v plné míře aplikovat.

Nekalou obchodní praktikou je jednání podnikatele, kterým se snaží negativně ovlivnit ekonomické chování spotřebitele tak, že může učinit rozhodnutí, které by za jiných okolností neučinil. Mezi nekalé obchodní praktiky patří klamavé jednání, klamavé opomenutí, agresivní obchodní praktika a dále jednání naplňující znaky generální klauzule. K naplnění generální klauzule nekalých obchodních praktik je třeba splnění dvou kumulativních znaků, kterými jsou rozpornost jednání s požadavky odborné péče a nezbytnost podstatného narušení nebo způsobilosti narušit ekonomické chování spotřebitele. K posouzení toho, zda lze určité chování považovat za nekalé, pak slouží tzv. test nekalosti.

Hojně využívanou nekalou obchodní praktikou ze strany obchodníků s energiemi je podomní prodej, při kterém podomní prodejci využívají především momentu překvapení a za účelem uzavření nové smlouvy se nezdráhají využívat i různých forem nátlaku. Jak vyplývá z rozhodnutí ERÚ, je dále ze strany dodavatelů energií často využívanou praxí také neakceptace platného odstoupení od smlouvy. Agresivní obchodní praktikou je tak například požadavek dodavatele na úhradu platby za dodávky, které si zákazník neobjednal nebo hrozba neoprávněnou sankcí za jednostranné odstoupení od smlouvy, které však bylo v souladu s právem. Za klamavou obchodní praktiku ERÚ označil jednání, spočívající ve sdělení nepravdivého údaje o tom, že jednostranné odstoupení zákazníka od smlouvy bylo v rozporu se zákonem.

Závěr

Cílem této diplomové práce byla především analýza právní úpravy týkající se ochrany spotřebitelů v oblasti energetiky, zvláštních práv spotřebitelů a jim odpovídajících povinností držitelů licencí a možných úskalí, jež pro spotřebitele vznikají na trhu s energiemi, doprovázené rozborem příslušné judikatury.

Oblast energetiky se dělí na tři odvětví – elektroenergetiku, plynárenství a teplárenství. Na rozdíl od trhu s elektřinou a plynem, kde docházelo k postupné liberalizaci trhu směřující k jeho úplnému otevření, otevřený trh s tepelnou energií neexistuje. Důsledkem toho je, že si zákazník na rozdíl od trhu s elektřinou a plynem zpravidla nemůže zvolit libovolného dodavatele tepelné energie, kdy dodávku tepelné energie může poskytnout zpravidla pouze jediná osoba.

Na oblast energetiky má velký vliv právo EU. Úprava ochrany spotřebitele na poli energetiky je tak poměrně složitá a často nepříliš přehledná. K tomu přispívají především neustálé novelizace energetického zákona, jejichž důvodem je právě povinnost transponovat do českého právního řádu příslušné směrnice EU. Nedostatečná informovanost spotřebitelů, nedostatek odborné literatury a s tím spojená neznalost právní úpravy pak nahrává využívání nekalých obchodních praktik ze strany dodavatelů energií. Často využívanou praxí je pak především podomní prodej či ze strany dodavatelů neakceptace právoplatného odstoupení od smlouvy za účelem donucení spotřebitele zůstat jejich zákazníkem i proti jeho vůli. K poskytování pomoci spotřebitelům při řešení jejich problémů a sporů mezi nimi a držiteli licencí slouží oddělení ochrany spotřebitele při ERÚ a jeho odbor právní ochrany spotřebitele, který každoročně vyřídí téměř čtyři tisíce stížností.

Na trhu s energiemi se vyskytuje celá škála účastníků, jedním z nejdůležitějších jsou pak zákazníci a dodavatelé energií. Zákazníkem může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická. Energetický zákon však některá práva přiznává pouze zákazníkovi v postavení spotřebitele, kterým je třeba rozumět spotřebitele v souladu s občanským zákoníkem. Rozborem příslušných definic zákazníka upravených v energetickém zákoně bylo nicméně zjištěno, že definice zákazníka v oblasti elektroenergetiky a plynárenství nejsou zcela přesné a proto by si zasloužily odpovídající novelizaci.

Základním právem zákazníka je právo na uzavření smlouvy o připojení a na připojení odběrného zařízení k energetické soustavě. V případě žádosti o připojení a splnění stanovených podmínek je provozovatel soustavy povinen připojení umožnit. Hlavní povinností držitele je (kromě povinnosti informační ohledně podmínek a cen za dodávky elektřiny a plynu) povinnost zajištění spolehlivé a bezpečné dodávky, včetně dodržení její kvality a povinnost poskytovat zákazníkům vyúčtování v čitelné, srozumitelné a přehledné podobě.

Jedním z nejvýznamnějších práv souvisejícím s postupnou liberalizací trhu je pak právo spotřebitele na svobodnou a bezplatnou volbu a změnu dodavatele elektřiny a plynu. Od 1. ledna 2006, resp. 1. ledna 2007, tedy ode dne úplného otevření trhu s elektřinou a plynem, toto právo náleží všem zákazníkům. Jak bylo zjištěno z údajů zpřístupněných operátorem trhu, dochází naposledy od roku 2011 a 2012, kdy byl zaznamenán největší nárůst počtu změn dodavatelů elektřiny a plynu, opět od roku 2016 ke zvyšování zájmů spotřebitelů o změnu dodavatele. K výběru vhodného dodavatele energie slouží spotřebitelům také ERÚ vytvořený Etický kodex obchodníka, obsahující nad rámec zákona další především etická pravidla chování, k němuž se obchodníci s elektřinou a plynem mohou dobrovolně přihlásit. Samotného procesu změny dodavatele se však zákazník zpravidla neúčastní, kdy úkony spojené s touto změnou za něj na základě plné moci provádí jeho budoucí dodavatel.

K výraznému posílení ochrany spotřebitele došlo zejména novelou energetického zákona provedenou zákonem č. 131/2015 Sb. Tato novela upravila definice zákazníka, výslovně zakotvila právo zákazníka na rozúčtování a poskytování elektřiny, plynu nebo tepelné energie dalším osobám a především rozšířila, upřesnila a s občanským zákoníkem sjednotila tzv. některá opatření na ochranu zákazníka upravená v ustanovení §11a energetického zákona, která zákon přiznává především zákazníkům v postavení spotřebitelů.

Konkrétně novela sjednotila s občanským zákoníkem a směrnicí o právech spotřebitelů právo na odstoupení od smlouvy o dodávce elektřiny, plynu nebo tepelné energie uzavřené distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory, dále zakotvila právo smlouvu o dodávce elektřiny nebo plynu uzavřenou distančním způsobem nebo mimo obchodní prostory při změně dodavatele vypovědět a doplnila, že právo na

odstoupení od smlouvy při zvýšení ceny nebo při změně jiných smluvních podmínek zákazníkovi nevzniká při zvýšení regulované složky ceny, daní a poplatků. Tato novela však přinesla i výkladové problémy týkající se skutečnosti, od jakého okamžiku je možné smlouvu o dodávce elektřiny nebo plynu vypovědět. Především dodavatelé energií totiž zneužívali nejasnost tohoto ustanovení v tom smyslu, že spotřebitelům umožňovali smlouvy vypovědět až od ode dne zahájení dodávek, čímž jim znemožňovali právo na svobodnou změnu dodavatele. Za účelem odstranění vícero výkladů tak ERÚ vydal Výkladové stanovisko, ve kterém se ku prospěchu spotřebitelů přiklonil k závěru, že je možné smlouvy vypovídat již od jejich uzavření.

Tato novela dále přinesla i doplnění úpravy týkající se neoprávněných odběrů. Ta reagovala především na judikaturu Ústavního soudu, snažíc se zabránit poměrně přísné absolutní odpovědnosti odběratelů za neoprávněný odběr a pouhé mechanické aplikaci prováděcích předpisů ohledně stanovení výše škody. Novela tak zakotvila princip subsidiarity stanovení výše škody na základě prováděcí vyhlášky vůči primárnímu principu náhrady skutečné škody. Úprava neoprávněných odběrů by si nicméně v souladu s judikaturou Ústavního soudu za účelem předcházení možným nespravedlnostem v rámci nastavené absolutní objektivní odpovědnosti, zasloužila ještě podrobnější úpravu, a to alespoň v rámci doplnění možných liberačních důvodů pro zproštění se odpovědnosti či zákonných podmínek, při jejichž naplnění nebude možné aplikovat fiktivní výpočet škody na základě prováděcí vyhlášky.

Seznam zkratek

ERÚ

Energetický regulační úřad

MPO

Ministerstvo práce a obchodu

Energetický zákon

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů

Občanský zákoník

Zákon č. 89/2012, Občanský zákoník

Pravidla trhu s elektřinou

Vyhláška ERÚ č. 408/2015 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou

Pravidla trhu s plynem

Vyhláška ERÚ č. 349/2015 Sb., o Pravidlech trhu s plynem

Zákon o ochraně spotřebitele

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

Druhá směrnice o energetické účinnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. října 2012, o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES

Druhá směrnice pro elektroenergetiku

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES ze dne 13. července 2009, o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/55/ES

Směrnice o právech spotřebitelů

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011, o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice

Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES

Třetí směrnice pro elektroenergetiku

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES, o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES

Třetí směrnice pro plynárenství

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/73/ES, o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 2003/55/ES

Směrnice o nekalých obchodních praktikách

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004

Seznam zdrojů

Monografie

BOUŠOVÁ, Ivanka a kol. *Energetická legislativa v kostce 3*. Praha: Done, s.r.o., 2009. 879 s. ISBN 9788090311442.

ČERNÁ, Stanislava, PLÍVA Stanislav a kol. *Podnikatel a jeho právní vztahy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013. 156 s. ISBN 9788087146767.

DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 432 s. ISBN 9788074783265.

EICHLEROVÁ, Kateřina a kol. *Energetický zákon: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 1492 s. ISBN 9788075524126.

HAVLÍČKOVÁ, Blanka a Daniela KOVÁŘOVÁ. *Právo a energetika: (elektrická energie) : kompendium judikatury*. Praha: Havlíček Brain Team, 2013. 191 s. ISBN 9788087109366.

CHEMIŠINEC, Igor a kol. *Obchod s elektřinou*. Praha: Conte, c2010. 200 s. ISBN 9788025466957.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Trh s elektřinou: úvod do liberalizované energetiky*. Vydání druhé, aktualizované. Praha: Asociace energetických manažerů, 2016. 548 s. ISBN 9788026092124.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Trh s plynem: úvod do liberalizované energetiky*. Praha: Asociace energetických manažerů, 2015. 407 s. ISBN 9788026092117.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek V*. Praha: C.H. Beck, 2014. 1335 s. ISBN 9788074005299.

MELZER, Filip, TĚGL, Petr a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek III*. Praha: Leges, 2014. 1264 s. ISBN 9788087576731.

ONDŘEJ, Jan a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. Praha: C. H. Beck, 2013. 381 s. ISBN 9788074004469.

SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2008. 149 s. ISBN 9788074000379.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 1736 s. ISBN 9788074783692.

VÍTOVÁ, Blanka. *Zákon o ochraně spotřebitele. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 364 s. ISBN 9788074789847.

Odborné články

HANDRLICA, Jakub, *Zabezpečení práva odběratelské domácnosti na dodávku elektrické energie*, Jurisprudence č. 4, 2005, s. 11-18.

KADEČKA, Stanislav. *Neoprávněné odběry elektřiny (jako jeden z aktuálních problémů energetické legislativy)*, Právní rozhledy č. 17, 2010, s. 610 – 616.

MATOCHA, Jakub. *Stanovení výše škody způsobené neoprávněným odběrem*. Trestněprávní revue č. 11-12, 2016, s. 264 - 266.

ONDREJOVÁ, Dana. *K charakteru práv a povinností nabytých z titulu udělení licence na podnikání v energetických odvětvích*. Správní právo č. 1, 2009, s. 41 – 54.

ONDREJOVÁ, Dana. *Generální klauzule nekalých obchodních praktik*. Bulletin advokacie č. 11, 2016, s. 25 – 29.

SZABO, Viktor. *Ochrana hospodářské soutěže v tepelné energetice*. Revue pro právo a technologie č. 12, 2015, s. 79 - 124.

ZDVIHAL, Zdeněk. *K vybraným aspektům některých opatření na ochranu zákazníka v rámci trhu s elektřinou a plynem*, Právní rozhledy č. 10, 2015, s. 348-353.

ZOULÍK František. *Soukromoprávní ochrana slabší smluvní strany*. Právní rozhledy č. 10/3, 2002, s. 109-116.

Judikatura

Rozsudek ESD ze dne 14. 3. 1991 ve věci C-361/89, Patrice Di Pinto.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 7 As 58/2003-104.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2005, sp. zn. 32 Odo 229/2004.

Rozsudek ESD ze dne 22. 11. 2005 ve věci C-541 a C-542/99 Cape and Idealservice MN RE.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 25 Cdo 916/2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2768/2004.

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 202/06.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2007, sp. zn. 32 Odo 1102/2006.

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2008, sp. zn. IV. ÚS 133/08.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2008, sp. zn. II. ÚS 822/08.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. 25 Cdo 229/2008.

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 4. 2010, sp. zn. Konf 108/2009-11.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 2 As 42/2010-112.

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. n. I. ÚS 726/10.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30.11.2010, č.j. NSS 8 As 15/2010-106.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 33 Cdo 3287/2009.

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 1930/11.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2012, sp. zn. 25 Cdo 2617/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2013, sp. zn. 25 Cdo 3606/2012.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2014, sp. zn. P. ÚS 29/13.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. 25 Cdo 954/2013.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 10. 2014, sp. zn. 7 As 110/2014-52.

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 7. 2015, sp. zn. Konf 26/2014-18.

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 668/15.

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. I. ÚS 3363/14.

Rozhodnutí ERÚ

Rozhodnutí ERÚ ze dne 30. 10. 2012, č. j. 13929-8/2012-ERU.

Rozhodnutí ERÚ ze dne 3. 12. 2012, č. j. 13926-6/2012-ERU.

Rozhodnutí ERÚ ze dne 9. 4. 2015, č. j. 00510-5/2015-ERU.

Rozhodnutí ERÚ ze dne 19. 5. 2015, č. j. 0051-9/2015-ERU.

Rozhodnutí ERÚ ze dne 9. 6. 2015, č. j. 01432-5/2015-ERU.

Právní předpisy ČR

Zákon č. 40 /1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky.

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů, Energetický zákon.

Zákon č. 670/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška ERÚ č. 540/2005 Sb., o kvalitě dodávek elektřiny a souvisejících služeb v energetice.

Vyhláška MPO č. 478/2006 Sb., o způsobu výpočtu škody vzniklé držiteli licence neoprávněným odběrem tepla.

Vyhláška ERÚ č. 545/2006 Sb., o kvalitě dodávek plynu a souvisejících služeb v plynárenství.

Vyhláška ERÚ č. 280/2007 Sb., provedení ustanovení energetického zákona o Energetickém regulačním fondu a povinnosti nad rámec licence.

Zákon č. 158/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a o změně některých zákonů.

Vyhláška ERÚ č. 62/2011 Sb., o podmínkách připojení k plynárenské soustavě.

Vyhláška MPO č. 82/2011 Sb., o měření elektřiny a o způsobu stanovení náhrady škody při neoprávněném odběru, neoprávněné dodávce, neoprávněném přenosu nebo neoprávněné distribuci elektřiny.

Vyhláška MPO č. 108/2011 Sb., o měření plynu a o způsobu stanovení náhrady škody při neoprávněném odběru, neoprávněné dodávce, neoprávněném uskladňování, neoprávněné přepravě nebo neoprávněné distribuci plynu.

Vyhláška ERÚ č. 210/2011 Sb., o rozsahu, náležitostech a termínech vyúčtování dodávek elektřiny, plynu nebo tepelné energie a souvisejících služeb.

Zákon č. 211/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 131/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Vyhláška ERÚ č. 349/2015 Sb., o Pravidlech trhu s plynem.

Zákon č. 378/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony.

Vyhláška ERÚ č. 408/2015 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou.

Vyhláška ERÚ č. 70/2016 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích.

Vyhláška ERÚ č. 16/2016 Sb., o připojení k elektrizační soustavě.

Právní předpisy EU

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES (Třetí směrnice pro elektroenergetiku).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/73/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 2003/55/ES (Třetí směrnice pro plynárenství).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/27/EU ze dne 25. Října 2012 o energetické účinnosti, o změně směrnic 2009/125/ES a 2010/30/EU a o zrušení směrnic 2004/8/ES a 2006/32/ES (Druhá směrnice o energetické účinnosti).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES ze dne 13. července 2009 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/55/ES (Druhá směrnice pro elektroenergetiku).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES (Směrnice o právech spotřebitelů).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/54/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 96/92/ES.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (Směrnice o nekalých obchodních praktikách).

Smlouva o fungování EU.

Ostatní

Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu č. 2/2011 ze dne 6. října 2011.

Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu č. 1/2012 ze dne 5. března 2012.

Důvodová zpráva k zákonu č. 131/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 458/2000 Sb. o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, sněmovní tisk 351/0 ze dne 20. října 2014.

Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu č. 10/2016 ze dne 28. dubna 2016.

Důvodová zpráva k návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 70/2016 Sb., o vyúčtování dodávek a souvisejících služeb v energetických odvětvích.

Internetové zdroje

<https://www.eru.cz/cs/>

<http://www.ote-cr.cz/>

Přílohy

Příloha č. 1 – Odpověď ERÚ ze dne 5. 6. 2017 na žádost o poskytnutí informace.

ENERGETICKÝ REGULAČNÍ ÚŘAD
Masarykovo náměstí 5, 586 01 Jihlava
telefon: 564 578 666 ústředna
e-mail: podatelna@oru.cz www.oru.cz
ID datové schránky: eeuqmu7

Vážená paní
Katerina Vojtajová
Příční 510
588 56 Telč

katerina.vojtajova@seznam.cz

Vaše zn./ze dne /25. 5. 2017	Číslo jednací 06020-2/2017-ERÚ	Vyřizující/linka Loučková/061	V Praze dne 5. 6. 2017	Počet listů 1
---------------------------------	-----------------------------------	----------------------------------	---------------------------	------------------

Vážená paní Vojtajová,

v návaznosti na Vaši žádost o poskytnutí informace ze dne 25. 5. 2017 podanou na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen: „Zákon“), ve které jste požadovala sdělení ohledně počtu stížností a podnětů, které byly doručeny na Energetický regulační úřad v průběhu roku 2016, Vám sděluji následující:

v rámci stanovené působnosti Energetického regulačního úřadu řeší veškerá podání zahrnující nejprůmějšší stížnosti a podněty od zákazníků v energetických odvětvích odbor právní ochrany spotřebitele (dále také jen „OPOS“), kterému bylo za rok 2016 doručeno celkem 3 499 podání.

OPOS dále vyřizoval v průběhu Vámi dotazovaného roku celkem 5 827 telefonických podání zejména od spotřebitelů a vyřešil i 289 podání učiněných usměrně, resp. poskytl uvedený počet osobních konzultací.

Veškerá písemná podání jsou počínající na mimosoudní řešení sporů, které jsou řešeny cestou vedení účastníků ke smíru; informaci o úspěšnosti veškerých podání však Energetický regulační úřad nedisponuje.

Kromě shora specifikovaných podání se na Energetický regulační úřad obrátilo celkem 120 dalších žadatelů o informace na základě zákona o svobodném přístupu k informacím.

S pozdravem

Mgr. Stanislav Touřchan
oprávněná úřední osoba

ENERGETICKÝ REGULAČNÍ ÚŘAD
Masarykovo náměstí 5
586 01 Jihlava
IČ: 70 88 64 51
-28

číslo účtu: ČNB 242106100710
IČ: 70894451

dislokované pracoviště Praha
Partyzánská 7, 170 00 Praha 7
tel.: 255 715 555

dislokované pracoviště Ostrava
Provozni I. 722 20 Ostrava
tel.: 595 590 888

Abstrakt

Název diplomové práce: **Specifika ochrany spotřebitele v oblasti energetiky**

Tato práce se zabývá zvláštní ochranou spotřebitele v oblasti energetiky – na trhu s elektřinou, plynem a tepelnou energií. Cílem této práce je podrobná analýza právní úpravy nejdůležitějších práv spotřebitelů a jim odpovídajících povinností držitelů licencí a případných problémů pro spotřebitele vznikajících na trhu s energetickými komoditami, doprovázená rozbohem příslušné judikatury.

První část práce je zaměřena na vymezení základních účastníků vystupujících na energetickém trhu, kde je hlavní pozornost zaměřena na postavu zákazníka – spotřebitele a dodavatele energií.

Druhá část práce vymezuje příslušná práva zákazníků, kde jsou kromě práva na připojení k energetické soustavě podrobně rozebrána především tzv. Některá opatření na ochranu zákazníka upravená v ustanovení § 11a energetického zákona, zahrnující právo na odstoupení od smlouvy, výpověď smlouvy a právo na odstoupení od smlouvy při zvýšení ceny nebo při změně jiných smluvních podmínek. Dále následuje rozbor některých povinností držitelů licencí. Kromě povinnosti informační je zde zmíněn i tzv. institut pokračování ve výkonu licencované činnosti, institut povinnosti nad rámec licence a institut dodavatele poslední instance.

Práce se v další části věnuje činnosti Energetického regulačního úřadu, jehož hlavním úkolem je hájit oprávněné zájmy zákazníků a řešit spory vznikající mezi zákazníky a držiteli licence.

Poslední část práce je zaměřena na vybrané problémy v oblasti energetiky, se kterými se spotřebitel může v současné době nejčastěji setkat. Kromě problematiky vyúčtování a reklamace s ním spojené, je zde pojednáno o procesu změny dodavatele týkajícího se základního práva zákazníka na svobodnou a bezplatnou volbu a změnu dodavatele elektřiny a plynu. Dále se práce zabývá problematikou neoprávněných odběrů a s ní související judikaturou. V neposlední řadě se práce věnuje nekalým obchodním praktikám některých dodavatelů energií, mezi které patří především podomní prodej či neakceptace odstoupení od smlouvy učiněné v souladu s právem.

Abstract

The name of the thesis: **Specifics of consumer protection in the field of energy industry**

The thesis deals with the specific consumer protection in the field of energy industry – in the market with electricity, gas, and thermal energy. The goal of the thesis is a detailed analysis of the legal regulation of the most important consumers' rights and related obligations of the license holders and eventual problems of consumers occurring in the market with energy commodities, followed by an analysis of relevant jurisdiction.

The first part is focused on the definition of primary participants entering the energetic market where the attention is focused on the customer – consumer and energy supplier.

The second part defines relevant customers' rights, besides the right to connection to the power system it also closely analyses especially the so-called some measures to protect a customer, as regulated in Section 11a of the Energy Act, including the right of withdrawal, termination of contract, right of withdrawal when the price is increased or other contract conditions are changed. It is followed by an analysis of some obligations of license holders. Besides the obligation of information, the so-called institute of continuation of licensed activity execution, the institute of obligation beyond the license and the institute of the last resort supplier are mentioned there.

The following part deals with the activity of the Energy Regulation Office which task is to defend legitimate interests of customers and to solve disputes arising between the customers and license holders.

The last part of the thesis is focused on the chosen problems in the field of energy industry the consumer may encounter most frequently in present days. Besides the problems of statements and related claims, it deals with the process of changing a supplier referring to the fundamental customer's right to freedom to choose and change the electricity and gas supplier for free. The thesis also covers the problems of unauthorized take-offs and related jurisdiction. Last but not least, it deals with unfair

commercial practices of some energy suppliers, such as door-to-door selling or non-acceptance of withdrawal performed in accordance with the law.

Klíčová slova

spotřebitel, zákazník, energetika

Keywords

consumer, customer, energy industry